

VREDNOVANJE KULTURNOG POTENCIJALA SLAVONIJE I BARANJE KROZ OZNAKU EUROPSKE BAŠTINE – PRELIMINARNI METAANALITIČKI PRISTUP

Margareta TURKALJ PODMANICKI

Akademija umjetnosti i kulture, Centar za kulturnu baštinu, Ulica kralja Petra Svačića 1f,
Osijek, Hrvatska

margareta.turkalj@aukos.hr

Marija HAM

Ekonomski fakultet u Osijeku, Trg Ljudevita Gaja 7, Osijek, Hrvatska

marija.ham@efos.hr

Antun BILOŠ

Ekonomski fakultet u Osijeku, Trg Ljudevita Gaja 7, Osijek, Hrvatska

antun.bilos@efos.hr

Sažetak

Ovaj rad predstavlja sveobuhvatan interdisciplinarni pristup proučavanju kulturnog značaja i ekonomskog utjecaja dodjele Oznake europske baštine (OEB)/European Heritage Label (EHL) za regiju Slavoniju i Baranju. Koristeći bibliografsku analizu prethodnih istraživanja, autori istražuju postojeće znanje kako bi kontekstualizirali potencijalni utjecaj dodjele OEB-a. Osim toga, ističe se povijesnoumjetnička perspektiva kako bi se istražila jedinstvena kulturna baština regije i njezina relevantnost za kriterije OEB-a. Rad također razmatra ekonomske i marketinške perspektive dobivanja Oznake europske baštine. S ekonomske strane, Oznaka može potaknuti turizam privlačeći posjetitelje zainteresirane za istraživanje bogate europske kulturne baštine, time potičući lokalnu ekonomiju i neizravno doprinoseći demografskoj revitalizaciji regije. Osim toga, povećava se vrijednost označenog lokaliteta ili baštinskog resursa, što može dovesti do većih mogućnosti financiranja i povećane atraktivnosti za ulaganja u lokalitet i regiju u cjelini. S marketinške strane, oznaka služi kao potvrda i obilježje povijesnog i kulturnog značaja određenog lokaliteta kako posjetiteljima tako i svim ostalim dionicima. Također može pružiti konkurentsku prednost na tržištu turizma i povećati vidljivost lokaliteta i regije na nacionalnom i međunarodnom tržištu, time racionalizirajući marketinška ulaganja. Na kraju, Oznaka pomaže podizanju svijesti europskih građana o transnacionalnoj europskoj dimenziji kulturne baštine i ima pozitivan utjecaj na njihov osjećaj pripadnosti tom kulturnom području i na njihov odnos prema Europi i Europskoj uniji. Rezultati istraživanja govore o vrijednosti OEB-a, budući da ukazuju na povećani interdisciplinarni

znanstveni interes i vjerodostojnost te igraju važnu ulogu u povijesnoumjetničkim, ekonomskim i marketinškim perspektivama. Na temelju preliminarne metaanalize, ovaj rad ističe višestruke koristi i izazove korištenja OEB-a kako bi se unaprijedio bogati kulturni potencijal Slavonije i Baranje.

Ključne riječi: Oznaka europske baštine/ European Heritage Label, kulturni značaj, ekonomski utjecaj, regionalna kulturna baština, Slavonija i Baranja.

Ključna poruka rada: Ispitujući kulturni potencijal Slavonije i Baranje unutar europskih inicijativa poput Oznake europske baštine (OEB), autori istražuju kako takve nagrade pojačavaju vrijednost kulturnih dobara, podižu svijest o europskoj baštini, potiču turizam i jačaju lokalno gospodarstvo, neizravno pridonoseći demografskoj revitalizaciji regije.

1. Uvod

Kulturna baština regije Slavonije i Baranje, bogata povijesnim, umjetničkim i kulturnim značajkama, predstavlja značajan potencijal u europskom kontekstu. U ovom radu istražuju se specifičnosti ove regije s ciljem analize mogućnosti njezine kandidature za prestižnu Oznaku europske baštine (OEB). OEB je priznanje Europske komisije koje se dodjeljuje lokalitetima od simboličke važnosti za povijest i kulturu Europe, kao i za izgradnju Europske unije. Ova oznaka doprinosi jačanju europskog identiteta, naglašava kulturne i povijesne veze među europskim narodima, te potiče suradnju u očuvanju kulturne baštine i promicanju europskih vrijednosti (Smith, 2006).

Europska komisija prepoznaje dvostruku prirodu kulture: s jedne strane, ona predstavlja ekonomski resurs koji omogućuje stvaranje bogatstva i otvaranje novih radnih mjesta, dok s druge strane nosi identitetske, vrijednosne i društvene elemente koji oblikuju europska društva (Thatcher, 2022). OEB naglašava kako kulturna baština nije samo konzervatorsko sjećanje na povijesne događaje, već i izvor novih perspektiva za budućnost (Čeginskas, 2019). Prema Lähdesmäkiju i suradnicima (2020), OEB nudi baštinskim lokalitetima instrument za sudjelovanje u sve intenzivnijem natjecanju za pažnju među destinacijama, drugim lokalitetima baštine i slobodnim aktivnostima.

Istraživanja o Oznaci europske baštine su u porastu, no prema Kaiser (2015), zastupljenost OEB-a u medijima i stručnoj literaturi još je uvijek niska u većini zemalja članica, što ukazuje na nedovoljnu javnu svijest o ovoj oznaci. Čeginskas (2019) ističe potrebu za daljnjim istraživanjima o ekonomskom i marketinškom potencijalu OEB-a. S obzirom na važnost kulturne baštine u razvoju turizma i gospodarstva, Šimundić, Škokić i Čaušević (2022) naglašavaju da su potrebna dodatna istraživanja o utjecaju EU kulturnih politika i poticajnih mjera na razvoj kulturne ponude.

Oznaka europske baštine može potaknuti kulturni turizam, privlačeći posjetitelje zainteresirane za istraživanje europske baštine, što doprinosi lokalnom ekonomskom razvoju (Quarta, 2023) i demografskoj revitalizaciji (Lähdesmäki i sur., 2020). Prema Šimundiću i suradnicima (2022), lokalne vlasti u regijama koje su nositelji OEB-a povećale su kulturnu ponudu, što doprinosi poboljšanju kvalitete života i privlači nove stanovnike. Kulturni turizam također može smanjiti sezonske oscilacije, omogućujući održivi razvoj.

OEB ne samo da povećava vrijednost kulturnog lokaliteta, već otvara i mogućnosti za veća ulaganja te financiranje projekata očuvanja i promocije baštine. Iz tog razloga istraživanja u kontekstu (među)utjecaja na regionalni razvoj i potencijale određene regije dobivaju na važnosti iako za sada u tom smislu postoje samo istraživanja koja se odnose na druge oznake baštine koje postoje na globalnoj razini i/ili postoje duži niz godina u odnosu na OEB (Panzera, de Graaff i de Groot, 2021; Sigala, 2019; Szakál, 2018; Thuriot, 2019).

S marketinške perspektive, OEB služi kao potvrda povijesne i kulturne vrijednosti lokaliteta, povećavajući njegovu vidljivost na nacionalnom i međunarodnom turističkom tržištu (Čeginskas, 2019). Prema istraživanju Lähdesmäkija i suradnika (2020), stručnjaci koji upravljaju baštinom smatraju da im OEB pruža novu razinu vjerodostojnosti, što može povećati konkurentnost lokaliteta na globalnom tržištu.

Ova oznaka također pomaže u podizanju svijesti o transnacionalnoj dimenziji kulturne baštine, jačajući osjećaj pripadnosti europskoj kulturnoj zajednici (Čeginskas, 2019). Kulturna baština, prema Veghešu (2019), predstavlja ključan resurs za regionalni razvoj i identitet. Upravljanje takvim resursom mora počivati na znanstveno utemeljenim analizama i istraživanjima te interdisciplinarnom pristupu.

Stoga se ovaj rad fokusira na povijesno-umjetničku analizu kulturnih potencijala regije Slavonije i Baranje u kontekstu kriterija za dodjelu OEB-a, kao i na ekonomske i marketinške perspektive dobivanja ove oznake. Kroz metaanalitički pristup i bibliometrijsku analizu, rad istražuje relevantnu znanstvenu literaturu o Oznaci europske baštine te njezin potencijal za Slavoniju i Baranju.

Ciljevi rada su:

1. Istražiti kulturni potencijal Slavonije i Baranje u kontekstu kandidature za Oznaku europske baštine, s fokusom na povijesne i umjetničke značajke koje ovu regiju čine potencijalnim kandidatom.
2. Provesti bibliografsku analizu (metaanalizu) dosadašnjih istraživanja o OEB-u kako bi se identificirali glavni trendovi, nedostaci i potencijali za daljnja istraživanja.
3. Analizirati ekonomski i marketinški utjecaj OEB-a na regije koje su već nositelji te oznake, s posebnim osvrtom na perspektive utjecaja na kulturni turizam i gospodarski rast u Slavoniji i Baranji.

4. Identificirati izazove i prednosti dodjele OEB-a te mogućnosti korištenja ove oznake kao alata za regionalni razvoj.

Ovim interdisciplinarnim pristupom rad pruža cjelovit uvid u kulturni i gospodarski potencijal Slavonije i Baranje te njihov mogući razvoj kroz dodjelu Oznake europske baštine, kao i drugih europskih i globalnih inicijativa.

2. Kulturni potencijali istočne Hrvatske

Kulturni potencijali istočne Hrvatske predstavljaju bogatstvo i raznolikost materijalne i nematerijalne baštine, koja obuhvaća arheološke lokalitete, gradove-tvrđave, dvorce, crkve, industrijsku baštinu, nasljeđe istaknutih pojedinaca te brojne nematerijalne tradicije. Slavonija, Baranja i Srijem, kao povijesni i kulturni entiteti, kroz stoljeća su oblikovani susretom različitih naroda, civilizacija i kultura, čime su postali važan dio europskog kulturnog kruga. Ova regija se svojim kulturnim naslijeđem može značajno pozicionirati u kontekstu europskih i globalnih priznanja, poput Oznake europske baštine (OEB), te igrati ključnu ulogu u jačanju europskog identiteta kroz kulturnu baštinu. U ovom radu naglasak je na arheološke, povijesne i umjetničke vrijednosti koje su u domeni povijesno-umjetničke struke. Ujedno, ističe se kulturna baština kod koje je izražena povijesna i kulturna važnost u europskom kontekstu, simbolička europska vrijednost i relevantnost za izgradnju europskog identiteta i povijesti – što su kriteriji za prepoznavanje unutar europskih inicijativa.

2.1. Vučedolska kultura: kolijevka europske civilizacije

Jedan od najvažnijih arheoloških lokaliteta istočne Hrvatske i cijele Europe je Vučedol, smješten uz Dunav, nedaleko od Vukovara. Vučedolska kultura (oko 3000. do 2400. g. pr. Kr.) bila je jedna od najnaprednijih u tom razdoblju u Europi, posebno poznata po visoko razvijenoj metalurgiji, osobito u radu s bakrom. Najpoznatiji artefakt ove kulture je posuda u obliku ptice (poznata i kao Vučedolska golubica) čija je simbolika još uvijek predmet rasprava u znanstvenim krugovima, ali se smatra da odražava složene društvene i religijske odnose eneolitičke zajednice. (Balen, 2009)

Jedan od ključnih doprinosa Vučedolske kulture europskoj civilizaciji je najstariji poznati indoeuropski kalendar, koji svjedoči o razvijenom astronomskom znanju tog društva. (Durman, 2009) Danas je ovaj lokalitet prezentiran kroz Muzej vučedolske kulture, otvoren 2015. godine, koji kroz suvremenu muzeološku interpretaciju prikazuje značaj ove civilizacije za europsku povijest.

Godine 2021., Muzej vučedolske kulture dobio je prestižnu Oznaku europske baštine (OEB), čime je dodatno potvrđena njegova važnost kao jednog od ključnih arheoloških lokaliteta u Europi. Ova oznaka ne samo da naglašava njegov kulturni i povijesni značaj, već otvara mogućnosti za jačanje kulturnog turizma i međunarodne suradnje.

2.2. Rimski limes na Dunavu: vrata Europe

Prostor istočne Hrvatske bio je važan dio Rimskog Carstva, posebno kao dio obrambenog sustava poznatog kao Dunavski limes. Ova linija utvrda i cesta duž rijeke Dunav služila je kao granica između Rimskog Carstva i barbarskih plemena. Lokaliteti poput Batine, Zmajevca i Iloka čuvaju ostatke rimskih vojnih građevina koje svjedoče o strateškom značaju ovog područja u antičko doba. Dio je veće cjeline limesa Rimskog Carstva čiji su pojedini dijelovi već prepoznati kao svjetska baština. (Vukmanić, 2014)

Uvrštavanje hrvatske dionice Dunavskog limesa na UNESCO-vu Tentativnu listu svjetske baštine pruža priliku za daljnju valorizaciju ovih lokaliteta, a njihovo uključivanje u druge europske inicijative bi se dodatno istaknuo njihov europski značaj.

2.3. Gradovi-tvrđave Eugena Savojskog: bastioni europske obrane

U 18. stoljeću, nakon oslobođanja od osmanske vlasti, Habsburška Monarhija pokreće izgradnju sustava obrane duž svoje jugoistočne granice. Pod vodstvom princa Eugena Savojskog, izgrađeni su barokni gradovi-tvrđave. Izuzev Orlice pokraj Karlovca, preostala tri hrvatska grada-tvrđave nalaze se na području Slavonije – Osijek, Slavonski Brod i Stara Gradiška. Ove tvrđave, smještene duž Dunava, Drave i Save, predstavljaju vrhunske primjere bastionske fortifikacije i barokne urbanističke misli, integrirajući vojne, upravne, sakralne i stambene funkcije. (Horvat-Levaj, 2024)

Osječka Tvrđa je barokna jezgra grada Osijeka, izgrađena između 1712. i 1721. godine, na rijeci Dravi. Projektirana prema najmodernijim vojnim standardima toga vremena, Tvrđa je služila kao ključna obrambena točka prema Osmanskom Carstvu. Danas je Tvrđa zaštićena kao kulturno dobro i nalazi se na Tentativnoj listi UNESCO-ve svjetske baštine. Njena kandidatura za OEB bi dodatno istaknula njen europski značaj kao simbol kulturne razmjene i obrane europskih vrijednosti. Jedna od najvećih i najbolje očuvanih baroknih utvrda u Hrvatskoj, predstavlja simbol vojne moći i kulturne integracije; ima arhitektonsku i povijesnu važnost. (Horvat-Levaj i Turkalj Podmanicki, 2019) Ova tvrđava danas služi kao kulturni i obrazovni centar grada Osijeka, gdje se održavaju brojne manifestacije i kulturni događaji.

Tvrđava Brod je monumentalni fortifikacijski kompleks iz 18. stoljeća i dio je istog sustava obrane, smješten uz rijeku Savu. Kao dio obrambenog sustava Eugena Savojskog, tvrđava je bila jedna od najvećih utvrda u ovom dijelu Europe. Značajan je kulturni i povijesni lokalitet, koji privlači posjetitelje svojom arhitekturom i povijesnom vrijednošću. Kao i Osijek, Brod bi mogao postati kandidat za Oznaku europske baštine, što bi dodatno ojačalo njegov kulturni značaj.

Tvrđava Stara Gradiška, strateški smještena na rijeci Savi, izgrađena je između 1725. i 1732. kao zvjezdolika utvrda s pravilnim urbanim naseljem. Modernizirana između 1760. i 1780. godine, služila je pretežno kao vojna utvrda, sa središnjim trgom i franjevačkom

crkvom. Unatoč devastaciji u drugoj polovici 20. stoljeća kada je prenamijenjena u kaznionicu, ovaj lokalitet ima značajan potencijal za obnovu i rebrendiranje. Kao dio lanca utvrda Eugena Savojskog iz 18. stoljeća, može se revitalizirati i integrirati u turističke i kulturne rute te ponovno prezentirati kao ključni dio europske povijesti fortifikacije. (Horvat-Levaj, 2015: 679–689), (Puhmajer, 2024: 105–106)

Gradovi-tvrđave koji se nalaze unutar današnjih granica Republike Hrvatske, dio su veće cjeline koja se proteže kroz teritorij još tri europske države (Srbija, Mađarska i Rumunjska), što otvara mogućnost transnacionalne kandidature za OEB, o čemu će poslije biti više riječi.

2.4. Stari grad Ilok

Ilok, smješten na povišenoj obali Dunava, nosi bogatu povijesnu i graditeljsku vrijednost. Njegova je utvrda formirana između 13. i 15. stoljeća, a očuvane su snažne zidine s kulama, polukulama i bastionom, svjedočeći o strateškom značaju ovog lokaliteta. Na mjestu srednjovjekovnog palasa moćne obitelji knezova Iločkih, obitelj Odescalchi je u poslijetursko doba sagradila dvorac, unutar kojeg je sačuvala srednjovjekovni vinski podrum, čime se povezuje bogata tradicija vinogradarstva ovog kraja.

Posebno važan spomenik je crkva sv. Ivana Kapistrana, izvorno gotička, kasnije barokizirana i regotizirana u 19. stoljeću. Crkva je zanimljiva zbog povezanosti sa svetim Ivanom Kapistranom, čiji su čudotvorni događaji opisani u Iloku tijekom njegove kanonizacije. (Andrić, 1999) Arheološka istraživanja otkrila su temelje dviju gotičkih bazilika, što dodatno potvrđuje značaj ovog lokaliteta za srednjovjekovnu Slavoniju.

O značaju tog srednjovjekovnog grada govore i uvjerljiva tumačenja da je likovnu opremu Statuta i grba Iloka izradio poznati kasnorenesansni minijaturist Julije Klović, jedan od najvažnijih umjetnika svog vremena. (Pelc, 2009) Osim toga, u Iloku je sačuvana i arhitektonska baština osmanskog razdoblja, što ovaj grad čini jedinstvenim spojem kulturnih utjecaja kroz stoljeća.

Ilok ima značajan kulturni potencijal za razvoj kulturnog turizma, posebno kroz prezentaciju bogate povijesti, arhitekture i vinogradarske tradicije, čime bi se mogao uspješno uključiti u šire turističke rute regije.

2.5. Sulejmanov most preko Drave u Osijeku

U vrijeme osmanske vladavine, Osijek je bio važno vojno, prometno i trgovačko središte, a njegov strateški položaj na rijekama Dravi i Dunavu omogućio je graditeljski i gospodarski razvoj. Sulejmanov most, izgrađen 1566. godine, bio je monumentalno djelo osmanskog inženjerstva. Most, građen u vrijeme vladavine Sulejmana I. Veličanstvenog, protezao se od Osijeka preko Drave do Darde i predstavljao jedno od najvećih infrastrukturnih postignuća svog vremena.

Most nije bio značajan samo zbog svojih građevinskih kvaliteta, već i zbog svoje uloge u trgovini i vojnoj strategiji, što ga je učinilo poznatim diljem Osmanskog Carstva i Europe. Često je prikazivan na raznim vizualnim materijalima, s Osijekom koji je tada bio poznat po trgovačkom sajmu te brojnim islamskim bogomoljama. (Haničar Buljan i sur., 2014: 161; Supićić i sur., 1997: 63–82)

Iako je most, kao i većina osmanskih spomenika u Slavoniji, uništen tijekom protuosmanskih ratova, njegovi ostaci su istraženi i postoji potencijal za prezentaciju ovog impresivnog inženjerskog postignuća kroz suvremene digitalne tehnologije, što bi dodatno doprinijelo valorizaciji osmanske baštine u regiji.

2.5. Dvorci

Nakon povlačenja Osmanlija i pripajanja Slavonije Habsburškoj Monarhiji krajem 17. stoljeća, započinje novo razdoblje u povijesti regije, obilježeno povratkom u okrilje srednjoeuropskog kulturnog kruga. S naseljavanjem novog stanovništva, među kojima je značajan broj Nijemaca, dolazi do promjene u načinu života, kulturi, gospodarstvu i umjetničkim utjecajima. Civilni dio teritorija zaposjelo je plemstvo, mahom iz srednje i zapadne Europe, koje je gradilo dvorce kao sjedišta svojih imanja, ostavljajući za sobom bogatu arhitektonsku baštinu.

Na prostoru Slavonije nalazi se gotovo 40 dvoraca, koji su građeni tijekom 18. i 19. stoljeća, predstavljaju vrijedne primjere barokne i historicističke arhitekture. Oni nisu samo arhitektonska blaga, već i nositelji priča o plemićkim obiteljima koje su bile povezane s europskim dvorovima i kulturnim krugovima. (Šćitaroci i Šćitaroci, 1998) Među najistaknutijima su dvorac Hillebrand-Prandau/Normann-Ehrenfels u Valpovu, dvorac Esterházy u Dardi, dvorac princa Eugena Savojskog u Bilju, dvorac Mailáth u Donjem Miholjcu, dvorac Khuen-Belassy u Nuštru, te dvorci obitelji Pejačević u Našicama, Virovitici i Osijeku. Nadalje, dvorac u Kutjevu, poznat po svojoj povezanosti s vinogradarstvom, te dvorac u Tikvešu, smješten u prirodnom rezervatu, također su značajni spomenici ove regije.

Vrijedi spomenuti da se dio vrijedne likovne baštine, koja je nekoć bila dio opreme ovih dvoraca, danas nalazi u muzejima i galerijama diljem Slavonije. Ove umjetničke zbirke dodatno doprinose očuvanju bogatog kulturnog naslijeđa regije. (Najcer Sabljak, 2009) Obnova i valorizacija dvoraca pružaju ogromne mogućnosti za razvoj kulturnog turizma u Slavoniji.

2.6. Ostavština biskupa J. J. Strossmayera

Jedan od najvažnijih pojedinaca u povijesti istočne Hrvatske je biskup Josip Juraj Strossmayer, koji je svojim djelovanjem ostavio neizbrisiv trag na kulturni, obrazovni i politički razvoj ne samo Slavonije, već i cijele Hrvatske, s jasnom europskom dimenzijom. Njegov rad na promicanju slavenske kulture i jedinstva te njegova predanost europskim vrijednostima mira, tolerancije i obrazovanja nadilazili su nacionalne granice i integrirali Hrvatsku u širi europski kulturni i intelektualni prostor.

Strossmayer je bio osnivač Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (tadašnji JAZU) te ključni zagovornik osnivanja Sveučilišta u Zagrebu. Njegova kulturna vizija vidljiva je i kroz obnovu te izgradnju brojnih crkava i kulturnih institucija, s posebnim naglaskom na Katedralu sv. Petra u Đakovu, koju je inicirao 1866. godine. Katedrala, izgrađena u neoromaničkom stilu i često opisivana kao *Gesamtkunstwerk* rezultat je suradnje istaknutih europskih arhitekata i umjetnika, poput Karla Rösnera, Friedricha Schmidta i Hermana Bolléa, te umjetnika poput Vatroslava Doneganija, Ivana Rendića, Georga Feursteina, Alexander Maximillian i Lodovico Seitza, Friedricha Overbecka i Achille Ansigionija. (Damjanović, 2009)

Strossmayerova predanost nije bila ograničena samo na Hrvatsku; njegov rad uključivao je potporu kulturnim i obrazovnim institucijama diljem Europe, kao i zagovaranje jedinstva južnih Slavena i jedinstva Katoličke crkve i pravoslavnog istoka. Promovirajući europske vrijednosti mira, slobode i solidarnosti, Strossmayer je ostavio bogatu baštinu koja ne samo da svjedoči o njegovom doprinosu nacionalnoj kulturi, već i o njegovoj važnoj ulozi u širem europskom kontekstu.

2.7. Industrijsko nasljeđe Belišća

Istočna Hrvatska poznata je i po svojoj bogatoj industrijskoj baštini, koja je oblikovala kulturni i gospodarski identitet regije. Među najvažnijim primjerima je industrijski kompleks u Belišću, kojeg su, zajedno s naseljem izgradili moćni industrijalci Edmund, Vilim i Alfred Gutmann. Industrijsko poduzeće s najvećom pilanom u Europi osnovano je 1884. godine, što je označilo početak snažnog industrijskog razvoja regije. Ubrzo su pokrenuli i druge tvornice, uključujući tvornicu tanina, tvornicu bačvi, tvornicu parketa i tvornicu suhe destilacije drva, sve do kraja 19. stoljeća, prerađujući kvalitetnu hrastovu građu iz bogatih slavonskih šuma. (*Muzej Belišće – Tvornički Krug*)

Ovaj industrijski kompleks bio je središte gospodarskog razvoja Slavonije i Baranje, a izgradnja 142 km duge industrijske željeznice dodatno je osnažila logističku infrastrukturu i omogućila daljnje širenje poslovanja. Sjedište poduzeća smjestilo se u reprezentativnoj historicističko-secesijskoj palači Gutmann u Belišću, koja svjedoči o kulturnom i industrijskom utjecaju obitelji Gutmann.

Povijest Belišća, uključujući ovaj značajni industrijski razvoj, danas je predstavljena u Muzeju Belišće, čime se dodatno naglašava europska dimenzija industrijske baštine ovog grada. Nasljeđe Belišća prepoznato je kao važno poglavlje u povijesti hrvatske i europske industrije, a njegovo očuvanje ključno je za razumijevanje gospodarskog identiteta Slavonije.

2.8. Batin industrijski grad

Bata-ville ili Borovo Naselje, planirani industrijski grad izgrađen 1930-ih godina od strane češke tvrtke Bata, predstavlja izniman primjer moderne urbanističke misli i industrijske baštine. Izgrađen između 1931. i 1938. godine, s dopunama do 1945., grad je rezultat suradnje vodećih čeških funkcionalista Františka Lydije Gahure, Vladimira Karfika i Antonina Viteka. Njihov cilj bio je stvaranje funkcionalnog i estetski ugodnog prostora za život i rad, pri čemu su primijenjene najnaprednije urbanističke i arhitektonske ideje tog razdoblja.

Borovo Naselje svjedoči o međunarodnoj suradnji i prijenosu ideja u međuratnom razdoblju, te predstavlja važan primjer socijalno osviještenog urbanizma. Grad je bio projektiran kako bi radnicima pružio ne samo moderne radne uvjete, već i kvalitetne stambene i društvene sadržaje, čime se ističe kao uzoran spoj funkcionalizma i socijalne odgovornosti. Ova industrijska baština odražava napredne principe organizacije industrijskog grada, postavljajući temelje za kvalitetan i održiv razvoj industrijskih središta. Borovo Naselje, sa svojom naprednom urbanističkom vizijom i međunarodnom suradnjom ima spomenički značaj europske vrijednosti. (Karač, 2008)

Osim arheoloških, fortifikacijskih, industrijskih i arhitektonskih spomenika, istočna Hrvatska dala neka od najvažnijih imena moderne i suvremene umjetnosti.

2.9. Otti Berger (1898. – 1944.) i Andor Weininger (1899. – 1986.)

S područja hrvatske Baranje, dizajnerica tekstila Otti Berger iz Zmajevca i svestrani umjetnik i arhitekt Andor Weininger iz Karanca, oboje školovani na slavnom Bauhausu u njemačkom Weimaru, donijeli su avangardne ideje i modernistički pristup u umjetnost i dizajn.

Otti Berger bila je međunarodno priznata tekstilna umjetnica i dizajnerica, jedna od ključnih figura povezanih s poznatom školom Bauhaus u Njemačkoj. Njezin inovativni pristup tekstilnom dizajnu, kao i suradnja s vodećim europskim umjetnicima i arhitektima, čini je važnim dijelom europske umjetničke baštine. (Meštrić i Šipoš Živić, 2015) Berger je svojim radom ostvarila značajan doprinos modernom dizajnu, a njezina baština danas se sve više prepoznaje i vrednuje, kako na nacionalnoj, tako i na međunarodnoj razini.

Andor Weininger postigao je značajan doprinos europskoj avangardnoj umjetnosti kroz svoje djelovanje unutar Bauhaus škole. Njegov rad, osobito na polju kazališne scenografije, kao i vizionarski projekti u sklopu Bauhauusa, čine ga važnom figurom u razumijevanju europske modernističke umjetnosti i inovacija 20. stoljeća.

2.10. Slavko Kopač (1913. – 1995.)

Još jedno važno ime iz istočne Hrvatske je Slavko Kopač, rođen u Vinkovcima, koji je postao istaknuti slikar i kipar u Parizu. Kopač je bio blizak suradnik Jeana Dubuffeta i važan predstavnik *art brut* – umjetničkog pokreta koji je slavio spontanost i neformalnost izraza. Njegov rad prepoznat je diljem svijeta, čime je dao značajan doprinos međunarodnoj umjetničkoj sceni. Slavko Kopač, umjetnik koji pripada vrhunskim dometima domaće i svjetske likovne umjetnosti, snažno je obilježio francusku i europsku likovnu scenu druge polovice 20. stoljeća svojim inovativnim pristupom i originalnim stilom, koji je razbijao konvencije i uvodio svježinu u europsku umjetnost tog razdoblja. Jedan od značajnih Kopačevih radova u Hrvatskoj je svečani zastor za HNK Osijek, izrađen 1989. godine. Monumentalno platno od 63 kvadratna metra, s uvećanim bukolikom motivom iz slike Stara Slavonija iz 1947. godine, Kopač je oslikao sa slikarom Rudolfom Labašem. (Ruso Brečić, 2022)

2.11. Julije Knifer (1924. – 2004.)

Julije Knifer, rođen u Osijeku, jedan je od najvažnijih hrvatskih slikara apstraktnog modernizma. Njegovi poznati radovi, posebno ciklus Meandar, prepoznatljivi su po minimalističkom i repetitivnom stilu koji istražuje prostor, vrijeme i beskonačnost. (Maković, 2014) Kniferova djela izložena su u brojnim svjetskim galerijama, uključujući Muzej moderne umjetnosti (MoMA) u New Yorku i Centre Pompidou u Parizu, što dodatno potvrđuje njegovu važnost u kontekstu europske i svjetske moderne umjetnosti.

2.12. Oskar Nemon (1906. – 1985.)

Oskar Nemon, rođen u Osijeku 1906., bio je kipar svjetskoga glasa koji je svojim radom snažno obilježio likovnu scenu 20. stoljeća. Nemonova djela krasi brojne javne prostore diljem Europe. Nemonova kiparska tehnika usredotočena na detalj i emocionalni izraz učinila ga je ključnim predstavnikom moderne skulpture. Njegov rad na portretima istaknutih figura Sigmunda Freuda i britanskih političkih lidera poput Winstona Churchilla i Margaret Thatcher, značajno je utjecao na konstruiranje identiteta ovih figura u javnoj sferi. Također, njegova spomenička djela, poput onih posvećenih žrtvama holokausta (Osijek, Majka s djetetom, 1965.), svjedoče o njegovom dubokom humanističkom pristupu i promišljanju o povijesnim događajima. (Zec, 2020). Godine 2026. obilježava se 120. godišnjica Nemonovog rođenja, a planira se objavljivanje monografije i velika retrospektivna izložba koja će dodatno osvijetliti njegovu umjetničku ostavštinu i ulogu u europskoj i svjetskoj povijesti umjetnosti. Ovi događaji predstavljaju priliku za šire prepoznavanje i valorizaciju Nemonovog kulturnog naslijeđa, s posebnim naglaskom na njegovu povezanost s rodnim Osijekom i njegovim doprinosom svjetskoj umjetničkoj sceni.

Kulturna baština Slavonije, Baranje i Srijema bogata je i raznolika, s brojnim dobrima prepoznatim na lokalnoj razini, ali također postoji veliki potencijal za njihovu dodatnu

valorizaciju na europskoj i svjetskoj razini. Na području ovih regija, 1091 kulturno dobro registrirano je u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske, uključujući arheološke lokalitete, kulturno-povijesne cjeline, nepokretne spomenike, pokretne zbirke i nematerijalnu baštinu. (Ministarstvo kulture i medija RH, 2024)

Istočna Hrvatska ima četiri elementa nematerijalne baštine prepoznate na UNESCO-ovom popisu: medičarski obrt, proljetni ophod Kraljica (Ljelja) iz Gorjana, bećarac te tradicija uzgoja lipicanaca. Osječka Tvrđa i Dunavski limes nalaze se na tentativnoj listi za UNESCO-ovu svjetsku baštinu, dok Vučedolski muzej već nosi Oznaku europske baštine.

Povezanost regije s europskim kulturnim prostorom dodatno se očituje kroz uključivanje lokaliteta u pet Kulturnih ruta Vijeća Europe, što ističe značaj kulturnog i povijesnog nasljeđa ovih prostora u širem europskom kontekstu.

3. Oznaka europske baštine

Oznaka europske baštine (OEB) pokrenuta je 2006. godine kao zajednička inicijativa europskih nacionalnih vlada, a 2011. godine postala je službena europska akcija. OEB ima za cilj promicati zajedničke europske vrijednosti, povećati svijest o europskoj povijesti i kulturnoj baštini te jačati osjećaj pripadnosti građana Europske unije. Poseban naglasak stavljen je na mlade i obrazovanje, s ciljem unapređenja znanja o europskoj povijesti, kulturi i suvremenom stvaralaštvu, ali i uvažavanju nacionalne i regionalne raznolikosti. Uz to, OEB doprinosi jačanju međukulturnog dijaloga i suradnje među državama članicama Europske unije. (Sassatelli, 2009)

OEB se dodjeljuje lokalitetima koji imaju simboličku europsku vrijednost i odigrali su ključnu ulogu u povijesti, kulturi i procesu europskih integracija. Da bi dobili ovu prestižnu oznaku, lokaliteti moraju zadovoljiti stroge kriterije, koji uključuju njihovu povijesnu važnost, ulogu u promicanju europskih vrijednosti poput ljudskih prava i demokracije, te sposobnost doprinosa obrazovanju i podizanju svijesti o zajedničkoj europskoj baštini. Lokaliteti također trebaju provoditi obrazovne aktivnosti, posebice usmjerene prema mladima, i poticati kulturni turizam kao dio održivog razvoja regije. (*Odluka Br. 1194/2011*, 2011), (*European Heritage Label: Guidelines for National Coordinators and Stakeholders*, 2022)

Proces odabira lokaliteta za OEB odvija se bijenalno za transnacionalne, nacionalne i tematske lokacije. Od 2013. do 2024. godine, 67 lokaliteta diljem Europe dobilo je ovu oznaku. Među njima nalaze se spomenici, prirodne, podvodne, arheološke, industrijske ili urbane lokacije, kulturni krajolici, memorijalna obilježja, kulturna dobra i predmeti te nematerijalna baština povezana s određenim mjestom te suvremena baština. (*European Heritage Sites*, 2024)

Među europskim lokalitetima ističu se povijesni krajolik antičke jezgre Atene u kojem su se odvijali događaji koji su oblikovali neke od najvažnijih aspekata europskog identiteta, poput razvoja klasične umjetnosti, kazališta demokracije, filozofije, logike, jednakih prava i znanosti. (Venieri, 2012) Carnuntum (Austrija), važan arheološki lokalitet iz rimskog doba koji odražava razdoblje povijesti koje je snažno utjecalo na razvoj Europe. Europska četvrt u Strasbourgu, u kojoj su smješteni Vijeće Europe, Europski sud za ljudska prava i Europski parlament, tijela Europske unije, u kojima se odražavaju europska integracija, obrana ljudskih prava, demokracija i vladavina prava. Navedeni lokaliteti aktivno promiču europske vrijednosti i služe kao obrazovni resursi za posjetitelje svih dobnih skupina. Brojem dobivenih oznaka prednjače Njemačka, Poljska (7), Francuska, Češka, Austrija, Italija (5), Mađarska, Belgija (4). Hrvatska trenutno ima dva lokaliteta s OEB-om: Muzej Krapinskih neandertalaca i nalazište Hušnjakovo te Muzej vučedolske kulture i arheološki lokalitet Vučedol. Oba ova lokaliteta prepoznata su po svojoj važnosti za europsku arheološku baštinu i promicanje zajedničkih europskih vrijednosti kroz obrazovanje i očuvanje baštine.

OEB donosi brojne benefite lokalitetima koji je dobiju, uključujući povećanu vidljivost na međunarodnoj razini, razvoj kulturnog turizma, pristup dodatnim izvorima financiranja za očuvanje i promociju baštine te jačanje međunarodne suradnje i kulturnih razmjena.

4. Bibliografska analiza – metodologija istraživanja

Ovo poglavlje detaljno opisuje metodološki pristup korišten za prikupljanje, odabir i analizu znanstvenih članaka relevantnih za istraživačku temu vrednovanja kulturnog potencijala povezanog s Oznakom europske baštine. Proces se sastoji od nekoliko faza koje uključuju pretraživanje baza podataka, analizu ključnih riječi, odabir relevantnih članaka, tematsko grupiranje i analizu sadržaja.

4.1. Proces odabira članaka

Za prikupljanje znanstvenih članaka korištena je platforma Web of Science (WOS). Web of Science je jedna od najvažnijih svjetskih baza podataka za pretraživanje i analizu znanstvene literature (Falagas i sur., 2008; Meho i Yang, 2007). Ova baza podataka pokriva širok spektar akademskih disciplina i osigurava pristup visokokvalitetnim recenziranim radovima, što je ključno za provođenje sveobuhvatnih i dubinskih znanstvenih istraživanja. Dodatno, WOS omogućava praćenje citiranosti radova, što pomaže u identifikaciji najutjecajnijih istraživanja u određenom području. Za inicijalno generiranje ključnih riječi koje će se koristiti u pretraživanju, korištena je sama baza WOS te alat Google Scholar (odnosno Google Znalac). Cilj je bio odrediti najznačajnije ključne riječi te njihov značaj za temu istraživanja kako se bi se mogao oblikovati pretraživački upit koristeći funkcionalnosti naprednog pretraživanja baze WOS. Korištene su ključne riječi engleskog govornog područja zbog procjene da će tako doći do relevantnih članaka i dobiti dublji uvid u istraživačku temu.

Pretraživanje je provedeno koristeći kombinaciju sljedećih ključnih pojmova odnosno riječi: “European Heritage Label”, “cultural heritage”, “heritage sites”, “cultural assets”, “cultural tourism”, “heritage tourism”, “economic impact”, “economic benefits”, “economic effects”, “regional development”, “regional growth” i “regional revitalization”. Prilikom pretrage, pretraživala su se sva dostupna polja predmetne baze (operator ALL) uz napomenu da je prvi pojam (European Heritage Label), imao početni status pojavljivanja u pretrazi uz uvjet da se u rezultatu pojavi barem jedan od preostalih ključnih pojmova (operator OR). Pretraživanje i povezana analiza rađena je sredinom srpnja, 2024. godine.

Pretraživanje je rezultiralo s ukupno 90 članaka koji su ispunjavali osnovne kriterije relevantnosti prema ključnim riječima. Nakon inicijalnog pretraživanja, svi članci su preuzeti i pregledani. Kriteriji za uključivanje članaka u daljnju analizu bili su:

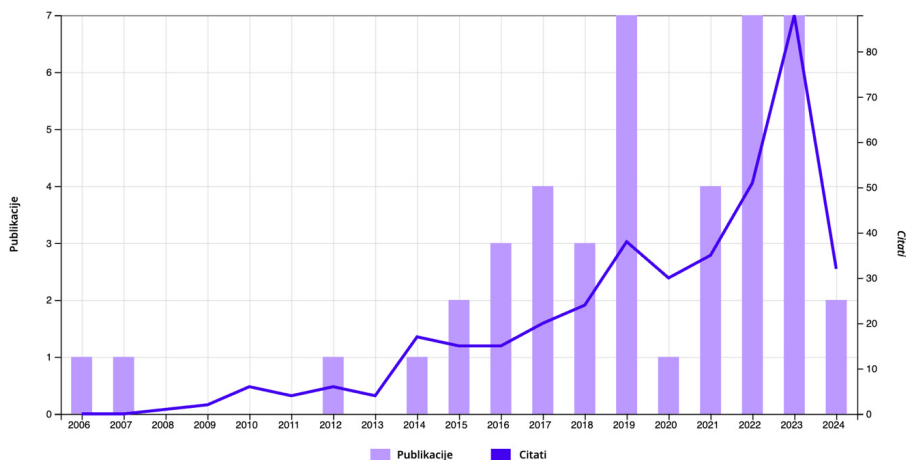
- ▶ Tematska relevantnost prema ključnim riječima
- ▶ Sažetak koji ukazuje na konkretne primjere ili analize vezane uz kulturnu baštinu, ekonomiju i regionalni razvoj.

Nakon pregleda naslova i sažetaka, konačan broj odabranih članaka smanjen je na 44, eliminirajući one koji nisu direktno relevantni za istraživačke ciljeve. Svaki članak je analiziran kako bi se izdvojile ključne informacije relevantne za istraživanje.

4.2. Meta-analiza članaka

U nastavku se prikazuju osnovni bibliometrijski podaci izdvojene skupine od 44 članka. Prvi članak je objavljen 2006. a posljednji tekuće 2024. Ukupan broj članaka u kojima su citirani izdvojeni članci (engl. *citing articles*) je 372 (odnosno 363 bez samocitata), a izdvojeni članci su generirali ukupno 388 citiranja (odnosno 371 bez samocitata). Vrijednost h-indeksa ove skupine radova je 10 (h-indeks se temelji na popisu publikacija rangiranih prema broju citata u opadajućem redoslijedu). Frekvencije objava i citiranost prikazuje slika 1 gdje je vidljiv rast istraživačkog interesa kroz vrijeme uz opasku da je tema relativno nova i neistražena.

Slika 1. Broj publikacija i citiranost kroz vrijeme

Izvor: Web of Science (2024)

Pregled navedenih radova prema znanstvenih kategorijama platforme WOS ukazuje na razmjerno veliku raspršenost u čak 43 kategorije među kojima prednjače Ugostiteljstvo, slobodno vrijeme, sport i turizam sa 6 radova (13,64%) odnosno Humanističke znanosti (multidisciplinarno) isto sa 6 radova, potom Političke znanosti s 5 (11,36%) te Zelena održiva znanost i tehnologija odnosno Društvene znanosti (interdisciplinarno) s po 4 rada (9,09%). Detaljniji prikaz distribucije po kategorijama vidljiv je na slici 2.

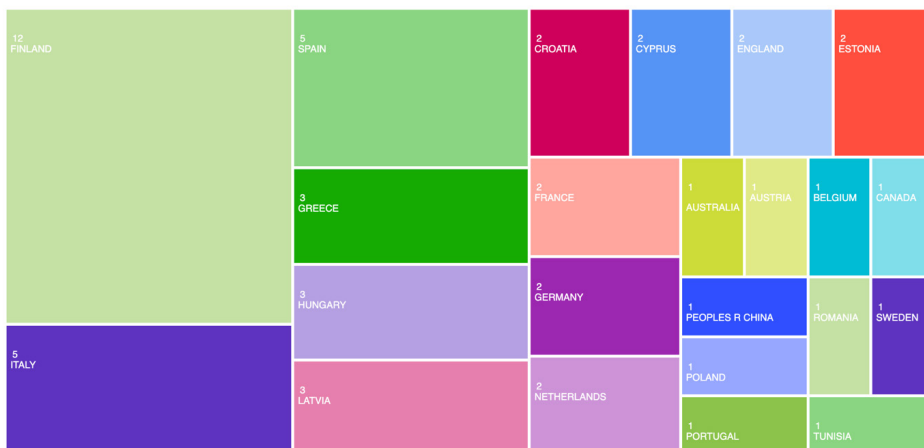
Slika 2. Distribucija prema kategorijama platforme WOS

Izvor: Web of Science (2024)

Autori članaka dolaze iz 23 zemlje među kojima se posebno ističe Finska s 12 radova (27,27%), a nakon toga po 5 članaka Italija i Španjolska (11,36%) te Grčka, Mađarska i Latvija s 3 rada (6,82%). Detaljniji prikaz distribucije po zemljama vidljiv je na slici 3.

Slika 3. Distribucija prema zemljama

Izvor: Web of Science (2024)

4.3. Tematsko grupiranje i analiza

Odabrani članci su dodatno analizirani kroz analizu sadržaja naslova i sažetka (za jedan rad nije bilo dostupnog sažetka u platformi WOS, ali se isti mogao locirati uz pomoć alata Google Scholar). Članci su posljedično grupirani u sedam tematskih cjelina:

1. Europska oznaka baštine i politika EU: Članci koji se bave politikom Europske unije vezanom uz kulturnu baštinu i oznaku Europske baštine.
2. Identitet i kulturna politika: Studije koje istražuju utjecaj kulturnih politika na identitet i kulturnu baštinu.
3. Kulturni turizam i ekonomski razvoj: Radovi koji istražuju utjecaj kulturnog turizma na ekonomski razvoj regija.
4. Očuvanje nematerijalne baštine: Radovi koji se fokusiraju na očuvanje nematerijalne kulturne baštine.
5. Praktični primjeri i studije slučaja: Radovi koji pružaju konkretne primjere i studije slučaja iz različitih regija.
6. Regionalni razvoj i lokalni utjecaj: Članci koji istražuju utjecaj kulturne baštine na regionalni razvoj i lokalne zajednice.
7. Tehnologije i metode očuvanja baštine: Članci koji se bave primjenom tehnologija i metodama očuvanja kulturne baštine.

Tablica 1 prikazuje tematski grupirane članke, pripadajući naslov i kratki opis fokusa pojedinog rada.

Tablica 1.

TEMATSKA CJELINA	NASLOV ČLANKA	FOKUS ČLANKA
Europska oznaka baštine i politika EU	'Being', 'Becoming' and 'Challenging' European: Subject Positions in the European Heritage Label	Članak analizira subjektivne pozicije u Europskoj oznaci baštine, fokusirajući se na koncepte 'biti', 'postajati' i 'izazivati' europski identitet.
Europska oznaka baštine i politika EU	Constructing social Europe through European cultural heritage	Članak raspravlja o tome kako se europska kulturna baština može koristiti za izgradnju socijalne Europe.
Europska oznaka baštine i politika EU	EU heritage diplomacy: entangled external and internal cultural relations	Rad istražuje složenu mrežu vanjskih i unutarnjih kulturnih odnosa u diplomatskoj baštini EU-a.
Europska oznaka baštine i politika EU	European Heritage Label: Possibilities for the Holy Week in Sevilla	Članak istražuje mogućnosti Europske oznake baštine za Veliki tjedan u Sevilli.
Europska oznaka baštine i politika EU	Identity politics of the promotional videos of the European Heritage Label	Rad ispituje identitetsku politiku predstavljenu u promotivnim videozapisima s Europskom oznakom baštine.
Europska oznaka baštine i politika EU	Interconceptualizing Europe and Peace: Identity Building Under the European Heritage Label	Članak istražuje kako se mir koristi u pokušajima izgradnje kolektivnog identiteta Europske unije u kontekstu Europske oznake baštine, analizirajući službene dokumente i mrežna sjedišta povezanih lokacija.
Europska oznaka baštine i politika EU	Politics of affect in the EU heritage policy discourse: an analysis of promotional videos of sites awarded with the European Heritage Label	Članak analizira promotivne videozapise lokacija koje su dobile Europsku oznaku baštine, s fokusom na politiku afekta u politici baštine EU-a.
Identitet i kulturna politika	Direct and market governance paths for the creation of an EU political identity: cultural heritage policy	Studija istražuje kako se politika kulturne baštine može koristiti za stvaranje političkog identiteta EU-a putem direktnih i tržišnih upravljačkih puteva.
Identitet i kulturna politika	European Union food quality schemes and the transformation of traditional foods into European products in Latvia and Estonia	Rad istražuje sheme kvalitete hrane Europske unije i transformaciju tradicionalne hrane u europske proizvode u Latviji i Estoniji.
Identitet i kulturna politika	Museum presentation and new trends in exhibition displays from a museological perspective using the example of selected European university museums and collections	Članak ispituje prezentaciju muzeja i nove trendove u izložbenim prikazima iz muzeološke perspektive koristeći primjere odabranih europskih sveučilišnih muzeja i zbirki.

TEMATSKA CJELINA	NASLOV ČLANKA	FOKUS ČLANKA
Identitet i kulturna politika	Politics of solidarity in the context of European heritage. The cases of the European Solidarity Centre and Hambach Castle	Rad ispituje politiku solidarnosti u kontekstu europske baštine. Slučajevi Europskog centra solidarnosti i dvorca Hambach.
Identitet i kulturna politika	Struggle and banality of belonging to Europe. Cultural Europeanization from the perspective of the Central and East European citizens	Studija istražuje kulturnu europeizaciju iz perspektive srednjoeuropskih i istočnoeuropskih građana, fokusirajući se na borbu i banalnost pripadanja Europi.
Identitet i kulturna politika	The role of Christianity in the European Union's heritage and history initiatives	Članak istražuje ulogu kršćanstva u inicijativama Europske unije za baštinu i povijest.
Kulturni turizam i ekonomski razvoj	Dark tourism and memorial tourism: Nexus and divergences between theoretical models	Članak ispituje vezu i razlike između "mračnog" turizma i memorijalnog turizma kroz različite teorijske modele.
Kulturni turizam i ekonomski razvoj	Entrepreneurial perceptions in Baranya county regarding the awarding of the European Region of Gastronomy	Studija istražuje percepcije poduzetnika u Baranji o nagradi Europska regija gastronomije i njen utjecaj na poslovanje.
Kulturni turizam i ekonomski razvoj	Is the World Heritage label used as a promotional argument for sustainable tourism?	Studija istražuje koristi li se oznaka Svjetske baštine kao promocijski argument za održivi turizam.
Kulturni turizam i ekonomski razvoj	Smart tourism and cultural heritage in the Baltic states: exploring strategies and tools for sustainable development	Rad istražuje strategije i alate za održivi razvoj u pametnom turizmu i kulturnoj baštini u baltičkim državama.
Kulturni turizam i ekonomski razvoj	UNESCO World Heritage Site label and sustainable tourism in Europe: a user-generated content analysis	Članak analizira sadržaj generiran od strane korisnika vezan uz UNESCO-ve lokalitete Svjetske baštine i održivi turizam u Europi.
Očuvanje nematerijalne baštine	'We gave the city its image and put it on the map.': intangible cultural heritage and city branding in Buenos Aires and Valencia	Članak istražuje nematerijalnu kulturnu baštinu i brendiranje grada u Buenos Airesu i Valenciji.
Očuvanje nematerijalne baštine	Ethnographic approach to participation in EU policy: developing polyspatial agency	Studija istražuje etnografski pristup sudjelovanju u politici EU-a: razvijanje poliprostorne agencije.
Očuvanje nematerijalne baštine	From the Borderland of the Iron Curtain to European and World Cultural Heritage	Članak istražuje prijelaz iz područja Željezne zavjese do europske i svjetske kulturne baštine.
Očuvanje nematerijalne baštine	Identifying Croatian museums' indigenous visitors in a post-war era: perceptual examinations of one's own heritage	Rad istražuje identifikaciju autohtonih posjetitelja hrvatskih muzeja u postratnom razdoblju: perceptualne pretrage vlastite baštine.
Očuvanje nematerijalne baštine	Political Imperatives in the Heritage Regime and the Emergent Collaborative Scenarios on the Ground: Case Studies from the Baltics	Članak ispituje političke imperativne u režimu baštine i nove kolaborativne scenarije na terenu: studije slučaja iz Baltika.

TEMATSKA CJELINA	NASLOV ČLANKA	FOKUS ČLANKA
Očuvanje nematerijalne baštine	Social Media as new Arenas for Intangible Cultural Heritage	Članak istražuje društvene mreže kao nove prostore za očuvanje nematerijalne kulturne baštine.
Očuvanje nematerijalne baštine	The EU's Explicit and Implicit Heritage Politics	Rad istražuje eksplicitnu i implicitnu politiku baštine EU-a.
Praktični primjeri i studije slučaja	Consumers' Purchasing Determinants Towards Mountain Food Products	Rad istražuje čimbenike koji utječu na kupovinu planinskih prehrambenih proizvoda od strane potrošača.
Praktični primjeri i studije slučaja	Ecological and Regional Food Market Selected Issues	Rad istražuje odabrane probleme ekološkog i regionalnog tržišta hrane.
Praktični primjeri i studije slučaja	EU-wide mapping of 'Protected Designations of Origin' food products (PDOs) reveals correlations with social-ecological landscape values	Studija otkriva korelacije između europskog mapiranja proizvoda s oznakom zaštićenog podrijetla i socio-ekoloških vrijednosti krajolika.
Praktični primjeri i studije slučaja	Gawaimbanna-gu Wiradjuri Nhurrnbaang (Welcome to Wiradjuri Country)	Članak istražuje inicijative dobrodošlice u područje Wiradjuri i njihov utjecaj na kulturnu baštinu i turizam.
Praktični primjeri i studije slučaja	MOOCs and Online Learning: The Contribution of Europeana to Education	Članak istražuje doprinos Europeane obrazovanju kroz MOOC-ove i virtualno učenje.
Praktični primjeri i studije slučaja	Protected areas as attractions	Rad istražuje zaštićena područja kao turističke atrakcije.
Praktični primjeri i studije slučaja	The Certification of Ecotourism Guesthouses in Romania	Članak istražuje proces certificiranja ekoturističkih pansiona u Rumunjskoj.
Praktični primjeri i studije slučaja	The ENP Image and Ground Truth Dataset of Historical Newspapers	Rad predstavlja istraživački set podataka povijesnih novina s više od 500 stranica slika i pripadajućim metapodacima, nastao u sklopu Europeana Newspapers Projekta (ENP).
Praktični primjeri i studije slučaja	The Market Evolution of Medicinal and Aromatic Plants: A Global Supply Chain Analysis and an Application of the Delphi Method in the Mediterranean Area	Članak analizira tržišni razvoj ljekovitih i aromatičnih biljaka kroz globalni lanac opskrbe i primjenu Delphi metode u mediteranskoj regiji.
Praktični primjeri i studije slučaja	The Secret Life of Heritage - 70 Years of Systematic Conservation and Restoration Activities in Croatia	Članak istražuje 70 godina sustavnih aktivnosti konzervacije i restauracije baštine u Hrvatskoj.
Praktični primjeri i studije slučaja	Traditional Italian Agri-Food Products: A Unique Tool with Untapped Potential	Članak istražuje tradicionalne talijanske poljoprivredno-prehrambene proizvode kao jedinstveni alat s neiskorištenim potencijalom.
Regionalni razvoj i lokalni utjecaj	Addressing Class Imbalance for Training a Multi-task Classifier in the Context of Silk Heritage	Rad istražuje rješavanje neravnoteže klasa pri obuci višezadačnog klasifikatora u kontekstu baštine svile.

TEMATSKA CJELINA	NASLOV ČLANKA	FOKUS ČLANKA
Regionalni razvoj i lokalni utjecaj	Barriga Verde Popular Puppets Theatre: the Impossible Patrimonialization	Članak istražuje popularno lutkarsko kazalište Barriga Verde i nemoguću patrimonijalizaciju.
Regionalni razvoj i lokalni utjecaj	Destination: Europe 2020 transforming parks to promote cities as valuable tourist destinations	Članak istražuje transformaciju parkova u Europi 2020 za promicanje gradova kao vrijednih turističkih destinacija.
Regionalni razvoj i lokalni utjecaj	Heri-Graphs: A Dataset Creation Framework for Multi-Modal Machine Learning on Graphs of Heritage Values and Attributes with Social Media	Članak predstavlja Heri-Graphs, okvir za stvaranje skupova podataka za višemodalno strojno učenje na grafovima kulturne baštine koristeći društvene mreže.
Regionalni razvoj i lokalni utjecaj	Mapping the Idea of Europe - Cultural Production of Border Imaginaries through Heritage	Članak mapira kulturnu produkciju graničnih imaginarija kroz baštinu.
Tehnologije i metode očuvanja baštine	A Cloud-Native Web Application for Assisted Metadata Generation and Retrieval: THESPIAN-NER	Rad predstavlja web aplikaciju u oblaku za asistiranu generaciju i dohvaćanje metapodataka.
Tehnologije i metode očuvanja baštine	Linked Open Data as Universal Markers for Mobile Augmented Reality Applications in Cultural Heritage	Rad opisuje koncept koji koristi prepoznavanje i usklađivanje slika između okvira iz korisničke kamere i pohranjenih slika s Europeana platforme, povezujući Linked Open Data oblak iz kulturnih institucija diljem Europe i mobilne aplikacije proširene stvarnosti u kulturnoj baštini, bez potrebe za točnom lokacijom korisnika.
Tehnologije i metode očuvanja baštine	Technologies of Non Linear Storytelling for the Management of Cultural Heritage in the Digital City: The Case of Thessaloniki	Rad istražuje tehnologije nelinearnog pripovijedanja za upravljanje kulturnom baštinom u digitalnom gradu, koristeći primjer Soluna.

5. Povijesno-umjetničke perspektive Oznake europske baštine

Analizirajući ključne događaje i kulturne spomenike u poglavlju Kulturni potencijali istočne Hrvatske istaknuli smo jedinstvenost i europski značaj kulturne baštine regije. Među njima su Muzej vučedolske kulture i arheološkog nalazišta Vučedol, koji je 2021. godine dobio Oznaku europske baštine. Radi se o jednom od najznačajnijih arheoloških lokaliteta u Europi i eponimnom lokalitetu kulture čija je baština prezentirana kroz suvoremeni postav u impresivnoj arhitekturi muzeja.

Među ostalom navedenom kulturnom baštinom istočne Hrvatske kriterij simboličke, kulturne i povijesne europske vrijednosti ispunjavaju gradovi – tvrđave Eugenova sustava obrane te su potencijalni kandidati za OEB. Osnova za njihovu potencijalnu kandidaturu su rezultati istraživanja u okviru projekta financirane od strane Hrvatske zaklade za znanost Eugen Savojski (1663. – 1736.) i gradovi-tvrđave jugoistočne granice Habsburške Monarhije.

Projekt trogodišnjeg istraživanja Eugenovih gradova tvrđava, pod vodstvom dr. sc. Katarine Horvat Levaj s Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu, sa suradnicima iz područja povijesti umjetnosti, arhitekture i povijesti, detaljno analizira urbanistički i arhitektonski značaj tih utvrda, koje su odigrale ključnu ulogu u obrani Habsburške Monarhije od Osmanlija. Princ Eugen Savojski, istaknuti vojni strateg i graditelj, inicirao je izgradnju tih gradova tvrđava, koji su postali značajni primjeri barokne arhitekture i fortifikacije. Njegova graditeljska djelatnost na području Hrvatske obuhvaćala je ne samo vlastite rezidencije (dvorac u Bilju) i zavjetnu crkvu sv. Petra i Pavla u Topolju, već i strateške vojne utvrde na granici s Osmanskim Carstvom, uključujući gradove poput Osijeka, Slavanskog Broda, Stare Gradiške i Novog Karlovca (Orlice).

Projekt je uključivao sveobuhvatno terensko i arhivsko istraživanje, te komparativnu analizu s Vaubanovim tvrđavama u Francuskoj, Luksemburgu i Belgiji, kao i u Torinu i Pijemontu. Istraživanje je obuhvatilo različite aspekte, od prostorne organizacije i fortifikacija do upravne, vojne, sakralne i stambene arhitekture te javne plastike i ikonografije Eugena Savojskog. Rezultati su pokazali da su ove tvrđave ne samo primjeri najmodernijih bastionskih konstrukcija, već i vrhunski primjeri barokne urbanističke i arhitektonske kvalitete.

Projekt je također istaknuo važnost uključivanja vrhunskih vojnih inženjera i državnih arhitekata u izgradnju tih utvrda, čime je hrvatska arhitektura obogaćena antologijskim primjerima baroka. Cilj projekta bio je valorizirati ove gradove tvrđave u međunarodnom znanstvenom kontekstu i doprinijeti boljem razumijevanju njihove povijesne i kulturne važnosti. (Horvat-Levaj, 2024: 7–13)

Navedeni gradovi tvrđave nosioci su visoke arhitektonske i urbanističke vrijednosti. Naime, svaka gradska utvrda vrijedan je fortifikacijski i urbanistički spomenik, zaštićeni spomenik kulture najviše kategorije. No, njihova je vrijednost tim veća ako ih promatramo kao jedinstvenu povijesna cjelina, odnosno obrambeni sustav koji je izgradila Habsburška Monarhija u prvoj polovici 18. stoljeća na strateškim položajima uz riječne putove uz granicu s Osmanskim Carstvom, koja se danas proteže na području četiriju država sljednica Habsburške Monarhije - Hrvatska, Srbija, Mađarska i Rumunjska. Kao takav, predstavlja najopsežniji sustav baroknih utvrđenih gradova u Europi nakon gradova-tvrđava u Francuskoj. Ujedno su originalna interpretacija najboljih europskih fortifikacijskih škola toga vremena – francuske (Vaubanove) i nizozemske. Tim su srednjoeuropskim tvrđavama zajedničke kompleksne zvjezdaste bastionske konstrukcije i okoliši visoke urbane kvalitete. Arhitektura i umjetnost upućuju na zajedničke karakteristike i podrijetlo specifično za srednjoeuropski kulturni krug.

Ovaj lanac utvrđenih gradova čine, od zapada prema istoku: Novi Karlovac (Orlica), Stara Gradiška, Slavonski Brod i Osijek (u Hrvatskoj), Petrovaradin, Beograd, Pančevo i Rača (u Srbiji), Szeged (u Mađarskoj) i Temišvar, Arad i Alba Iulia (u Rumunjskoj). Za nominaciju trebalo bi odabrati gradove koji mogu najbolje prezentirati ansambl i koji zadovoljavaju

kriterije natjecanja, to jest da su članice Europske Unije. U tom slučaju to bi bila četiri hrvatska grada (Karlovac, Gradiška, Slavonski Brod i Osijeku) te Temišvar i Alba Iulia iz Rumunjske.

Osim arhitektonsko-urbanističkih vrijednosti lokaliteti su odigrali ključnu ulogu u povijesti Europe, odnosno nositelji su simboličkih europskih vrijednosti, što ih čini prikladnim kandidatom za OEB. Drugim riječima, njihov granični položaj odredio ih je kao mjesto povijesnih prevrata i sukoba, ali i kao mjesto susreta i savezništva. Podsjetimo, krajem 17. i početkom 18. stoljeća na ovim prostorima zbili su se neki od najvažnijih događaja europske povijesti: višestoljetni sukob dviju najznačajnijih sila u Europi – Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva, razriješen je bitkama koje su se vodile na ovim prostorima, u kojima je odlučujuću ulogu imao princ Eugen Savojski – pokrenuo je izgradnju pograničnih gradova-utvrda, ali i odredio povijest ovih prostora. Osim toga, pogranični gradovi – utvrde interakcijom, preplitanjem utjecaja i prihvaćanjem različitosti postali su multietnička, multikonfesionalna i multikulturalna središta u kojima se razvijala svijest o zajedničkoj pripadnosti Srednjoj Europi i jedinstvenom identitetu, koji je odredio život na rubu Srednje Europe. U tim je okolnosti razvijeno bogato naslijeđe koje je i danas vidljivo u suvremenoj kulturi i društvu.

Dakle, bez sumnje, navedeni gradovi-tvrđave zadovoljavaju kriterije transnacionalne prijave za OEB, ali nije suvišno pitanje zašto bi se prijavili, odnosno što tom Oznakom možemo dobiti?

Uz titulu i brojne pogodnosti za lokalitete s oznakom stječe se priznanje i kredibilitet koji donose prepoznatljivost, umrežavanje i povećanje vidljivosti, kao i nove projekte. Oznaka obvezuje lokalitete na programske aktivnosti kojima se podiže svjesnosti o europskom značaju lokaliteta, organiziranje edukativnih aktivnosti, posebno za mlade, promicanje višjejezičnosti i pristupačnosti lokaliteta, sudjelovanje u aktivnostima mreže lokaliteta OEB, isticanje europskog značaja uporabom novih tehnologija/digitalnih i interaktivnih te podizanje vidljivosti i atraktivnosti lokaliteta na europskoj razini – traženje sinergije s drugim europskim inicijativama (kulturna prijestolnica Europe, Europske kulturne rute...). Također, potiču se umjetničke i kulturne aktivnosti, uključujući suvremene izričaje. Na sve navedene načine, OEB bi pridonijela očuvanju i održivosti baroknih gradova-tvrđava (uključujući onih koji se nalaze na području Slavonije), kvalitetnijem životu lokalne zajednice jer se otvara mogućnosti značajnih financiranja tih programa iz namjenskih fondova te kvalitetnijem kulturnom turizmu koji se zasniva na autentičnosti i znanstvenoj utemeljenosti.

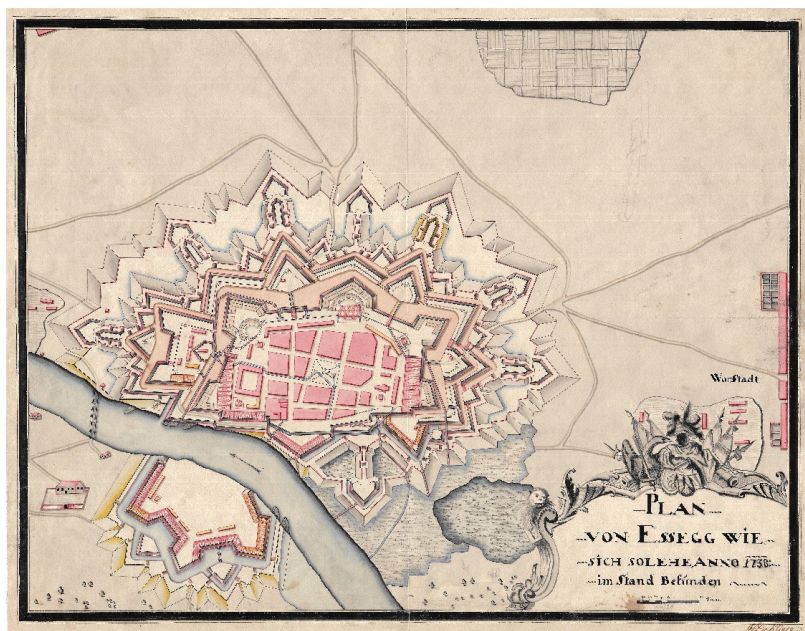
Ovim primjerom ne iscrpljuju se mogućnosti prijave slavonskih, baranjskih i srijemskih lokacija za Oznaku europske baštine, već se iz prethodno opisanih primjera u ovom radu mogu prepoznati mnogi s potencijalom za istu ili slične oznake.

Slika 4: Osijek, pogled na Tvrđu

Izvor: Institut za povijest umjetnosti, Zagreb. Autor: Paolo Mofardin

Slika 5: Osijek, plan grada tvrđave iz 1738.

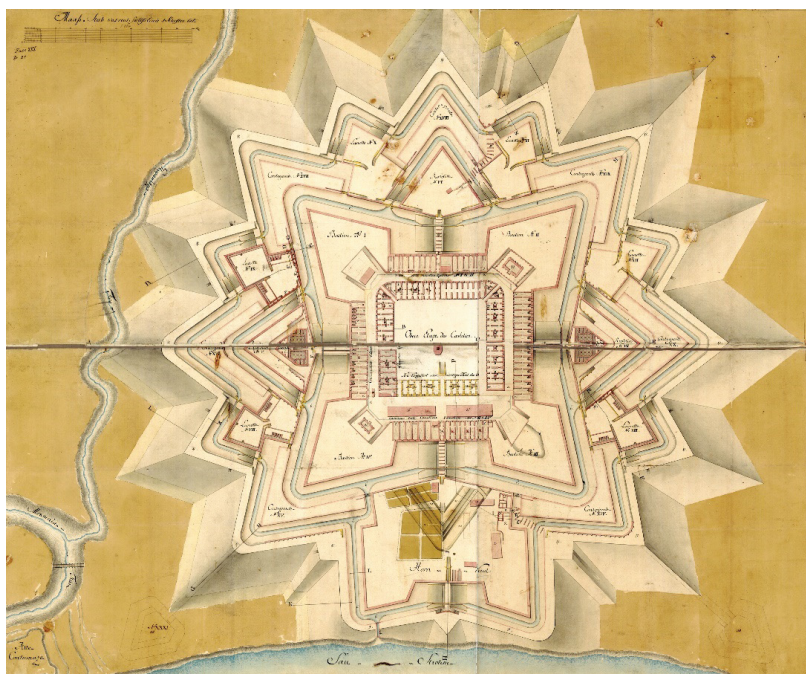
Izvor: Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv, Wien

Slika 6: Slavonski Brod, pogled na tvrđavu

Izvor: Institut za povijest umjetnosti, Zagreb. Autor: Paolo Mofardin

Slika 7: Slavonski Brod, bastionska tvrđava, plan iz 1783.

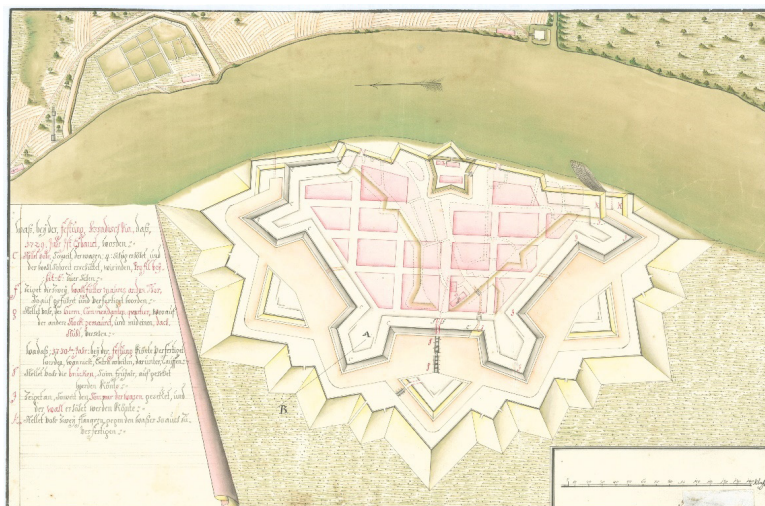
Izvor: Hrvatski državni arhiv

Slika 8: Stara Gradiška, pogled na tvrđavu

Izvor: Institut za povijest umjetnosti, Zagreb. Autor: Paolo Mofardin

Slika 9: Stara Gradiška, plan tvrđave iz 1729.

Izvor: Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv, Wien

6. Ekonomske i marketinške perspektive OEB

Kako ističe Quarta (2023), OEB je između ostalog usmjerena promicanju gospodarskog razvoja područja u kojem se nalaze lokaliteti koji su dobili ovo priznanje iako sama OEB ne predviđa nikakvo izravno financiranje za uključene aktere odnosno lokalitete. Dobitnici oznake moraju se sami financirati, a to se često događa zahvaljujući vlastima ili akterima angažiranim na nacionalnoj ili lokalnoj razini, a ne na europskoj razini.

Ekonomske učinke često se temelji na poticanju razvoja turizma. Kombinacija kulture i turizma može biti snažan pokretač gospodarske aktivnosti (Richards, 2018). Kultura je postala svrha putovanja sve većeg broja ljudi diljem svijeta, dok se destinacije profiliraju na temelju svojih kulturnih resursa kako bi stvorile jedinstveni turistički proizvod i privukle turističku pozornost (Šimundić i sur., 2022.) Stoga kulturna baština doprinosi razvoju destinacije svojom sposobnošću da dovede posjetitelje i turiste, što ima pozitivan učinak na zapošljavanje, prihode i potrošnju. Kako ističe Quarta (2023), OEB kao priznanje u tom smislu stvara izravnu dodanu vrijednost i za lokalitete i za zemlje i regije u kojima se nalaze.

Europska kulturna baština čini Europu vrhunskom turističkom destinacijom i daje inspiraciju i poticaj kulturnim i kreativnim industrijama (Šimundić i sur., 2022). Sukladno tome, četiri od deset turista u Europskoj uniji (EU) odabiru svoju destinaciju na temelju njezine kulturne ponude (EC, 2020. kako je citirano u Šimundić i sur., 2022). Vegheš (2019) pri tome ističe da turist baštine, nije samo običan posjetitelj baštine ili kulturnih atrakcija, već osoba koja posjećuje mjesto s atributima baštine, svjestan i motiviran tim atributima koje vidi kao dio svoje vlastite baštine.

Općenito, politike i aktivnosti vezane uz kulturnu baštinu u EU usmjerene su na participativno upravljanje kulturnom baštinom, kao i na prijenos vještina, osposobljavanja i znanja između tradicionalnih i novih zanimanja vezanih uz baštinu. Također, turizam baštine identificiran je kao područje od iznimne važnosti za razvoj hrvatskog kulturnog turizma i predstavlja jedan od strateških turističkih proizvoda koji bi mogao umanjiti glavne slabosti hrvatskog turističkog modela (Šimundić i sur., 2022).

Stvarni utjecaj OEB na turizam značajno ovisi o vidljivosti i prepoznatosti same oznake odnosno o snazi brenda. Uspjeh brenda obično se mjeri prema njegovoj prepoznatljivosti koja čak može postati važnija za uspjeh od njegovog stvarnog sadržaja (Lähdesmäki i sur., 2020). Različita istraživanja bavila su se pitanjem vidljivosti sličnih oznaka poput UNESCO World Heritage Site (Caust i Vecco, 2017; Dewar, Du Cros i Li, 2012), a u novije vrijeme i vezano za OEB (Čeginskas, 2019; Lähdesmäki i sur., 2020; Thacher, 2022) te je utvrđeno da je svjesnost o oznaci, upoznatost i pozitivne asocijacije vezane za oznaku od strateške važnosti u kontekstu globalne konkurencije i održivosti i da mogu utjecati na spremnost turista da posjeti određeni lokalitet.

Europska Komisija i OEB lokaliteti službeno dijele odgovornost za povećanje vidljivosti oznake među europskom publikom (Čeginskas, 2019). Komisija je pri tome zadužena za komunikacijsku strategiju za promicanje vidljivosti OEB na razini EU i za koordinaciju aktivnosti umrežavanja između lokaliteta koji imaju OEB. Također Komisija je odgovorna za komuniciranje relevantnih informacija o OEB, održavanje službene web stranice OEB i podržavanje komunikacijskih aktivnosti stvaranjem standarda brendiranja. S druge strane, od lokaliteta se izričito očekuje da aktivno promiču javnu vidljivost OEB i unapređuju svoj profil, posebno među mladima, korištenjem novih digitalnih tehnologija (Čeginskas, 2019).

Istraživači koji se bave specifično ovom temom (Čeginskas, 2019; Kaiser, 2015; Lähdesmäki i sur., 2020; Quarta, 2023) se slažu kako povećanje vidljivosti OEB svakako predstavlja veliki izazov s obzirom na to da javni mediji sami po sebi ne obavljaju učinkovito ovaj zadatak. OEB bi se mogao predstaviti široj publici jakim oglašavanjem od strane EU i nacionalnih institucija i samih lokaliteta s OEB, kao i od strane aktera u turističkoj industriji (Kaiser, 2015), međutim, ne može se reći, barem u ovoj fazi, da postoji prava učinkovita marketinška kampanja. Inicijative su često prepuštene pojedinačnim lokalitetima OEB (Quarta, 2023). Slično je utvrđeno u istraživanju Čeginskas (2019) koje je pokazalo kako intervjuirani stručnjaci iz lokaliteta OEB navode da trenutno ne postoji učinkovita OEB mreža za promicanje vidljivosti oznake na razini kompleksa lokaliteta.

Kako ističu Lähdesmäki i suradnici (2020), budući da je Europska Komisija politički akter, ona ne može biti, niti je zainteresirana biti marketinški agent u velikoj kampanji brendiranja za OEB. Komisija međutim promiče inicijativu kroz elemente brendiranja na svojoj web stranici, uključujući OEB logo, povelju o grafičkom dizajnu, plakat, letke, razglednice na više jezika, te kratke video zapise lokaliteta, koji su objavljeni na web stranici Komisije i na YouTubeu. Daljnje mjere brendiranja prepuštene su pojedinačnim OEB lokalitetima.

Problem promicanja vidljivosti OEB povezan je s općenitijim problemom nedostatka zajedničkih komunikacijskih prostora i medija u EU. Europska komisija prepoznala je potrebu za stvaranjem zajedničkog europskog medijskog prostora, a jedan pokušaj da se odgovori na ovu potrebu je i prijedlog Komisije da se potaknu naponi na razini EU za razvoj namjenskog medijskog kanala (Lähdesmäki i sur., 2020). Osim nedostatka medija, problem je i nedostatak interesa postojećih medija za pitanja vezana uz kulturnu baštinu što je pitanje na kojem također treba poraditi. Prema Kaiser (2015), mnogi uključeni akteri na različitim razinama, a posebno dvostruki kanal komunikacije i dvostruka koordinacija oznake (na razini EU i na nacionalnoj razini) nose rizik ometanja učinkovitih marketinških i promotivnih kampanja

Povezano s prethodnim, OEB trenutno često ne ostvaruje značajan izravan učinak na povećanje broja posjetitelja određene lokacije, a neka istraživanja pokazuju da je vidljivost ovih lokaliteta slaba. Često oznaka nije poznata ili se miješa s inicijativama UNESCO-a

jer su one poznatije i raširenije (Lähdesmäki i sur., 2020). Kako bi se navedeni izazovi prevladali, Čeginkas (2019) ističe da je potrebno, kao prvi korak, razviti zajedničke i uključive komunikacijske strategije koje bi rezultirale boljom suradnjom između različitih javnih i privatnih aktera, aktera civilnog društva te medija na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini. Dugoročna vizija djelovanja OEB treba uključiti razvoj novih praktičnih komunikacijskih alata i više transparentnosti u internim procesima prijave i odabira kako bi se olakšalo širenje najboljih praksi i povećala vidljivost djelovanja OEB.

Označavanje određenih lokaliteta baštine kao „europske baštine” povezuje se s konkretnim očekivanjima povećanja vidljivosti i podizanja profila i atraktivnosti lokaliteta kao turističkih destinacija. U isto vrijeme, vidljivost oznake trebala bi povećati vjerodostojnost i vrijednost misije OEB i njezinih temeljnih ciljeva povećanjem javne svijesti o transnacionalnoj europskoj dimenziji kulturne baštine, a koja će onda u konačnici utjecati na ljude na emocionalnoj razini i na način na koji se odnose prema Europi i EU (Čeginkas, 2019). To je važno iz više razloga, a iz perspektive primjerice političkog marketinga, osjećaj pripadnosti i pozitivan stav prema EU, važan je radi poticanja izborne participacije građana na europskoj razini te postizanje drugih političkih ciljeva. Jedno od središnjih pitanja politike EU je upravo pozitivno utjecati na javnu percepciju EU i dodati vrijednost pripadnosti Europi prenošenjem osjećaja ‘zajedničke zajednice vrijednosti’ koja može ojačati kulturni identitet i osjećaj pripadnosti Europi među europskim građanima (Čeginkas, 2019). Kaiser (2015) ističe da je OEB način da se podigne svijest o europskim vrijednostima i kulturi, ali i da to uvelike ovisi o percepciji i prihvaćenosti od strane javnosti.

Nadalje, povezivanje i suradnja između različitih lokaliteta s oznakom OEB također je jedna od značajnih koristi OEB koju treba spomenuti. Komisija potiče različite aktere koji sudjeluju u OEB da razviju suradnju i projekte koji promiču europski značaj lokacija putem mreže i kao sredstvo za poboljšanje vidljivosti oznake (Čeginkas, 2019). Europska komisija organizira godišnju konferenciju za upravitelje lokaliteta OEB i nacionalne koordinateure kao i ceremoniju dodjele nagrada za novo-izabrane lokacije u pokušaju da osigura komunikaciju između različitih aktera koji imaju ovu oznaku.

Osim ove konferencije, Europska Komisija prošle godine objavila je i poziv za financiranje kako bi se razvila kontinuirana i uspješna suradnja između različitih lokaliteta. Točnije, cilj je identificirati koordinateure koji mogu upravljati zajedničkim aktivnostima različitih lokaliteta Quarta (2023). Iako ovaj aspekt koji se može sažeti u popularnoj riječi „networking”, pruža nedvojbene prednosti, on ujedno ukazuje i na nedostatke, a koji se odnose prije svega na nejednak položaj i mogućnosti različitih lokaliteta za sudjelovanje u tim procesima iako su dio iste mreže, a koje proizlaze iz unutarnjih ograničenja kao što su kadrovske i financijske mogućnosti.

Na temelju prethodnih istraživanja (Čeginskas, 2019; Kaiser, 2015; Quarta, 2023) a osobito Lähdesmäki i suradnika (2020) koji su proveli opsežno istraživanje koje je obuhvatilo intervjue sa stručnjacima iz lokaliteta koji su dobili OEB, može se osnovna dodana vrijednost koju je OEB donijela lokalitetima sažeti u tome da je ona stvorila (osjećaj) vjerodostojnosti kao važnog mjesta baštine na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini. Osim toga, postoji i značajna vrijednost OEB u smislu doprinosa nastojanjima da se osiguraju sredstva za redovite aktivnosti, ali i za prijavu za druge oznake baštine, kao što je primjerice UNESCO-ov popis. U tom smislu, OEB funkcionira kao simbolično podizanje vrijednosti lokaliteta, a dobivanje oznake naglašava njihovu transnacionalnu važnost, kvalitetu i ekskluzivnost. Pri tome se OEB može smatrati i značajnim priznanjem čitavoj zemlji ili regiji u kojoj se lokalitet nalazi zbog kompetitivne procedure izbora na europskoj razini, a regija (utemeljeno na rezultatima istraživanja vezanih za duže prisutne, poznatije oznake) može ostvariti i značajne ekonomske učinke.

Unatoč izazovima s kojima se OEB suočava kao razmjerno novi brend u sektoru baštine, može se reći da je uspio je stvoriti vlastitu konceptualnu nišu koja se razlikuje od drugih brendova, temeljenu na politici pripadnosti. OEB ne stavlja naglasak na spomeničku i arhitektonsku materijalnost, prirodnu jedinstvenost, estetsku kvalitetu ili autentičnost opipljivih objekata – već na narative Europe, EU i pripadnosti njima. (Lähdesmäki i sur., 2020). Budući da se baština najčešće definira nacionalnim pojmovima (ili univerzalnim kao što je u slučaju popisa svjetske baštine), koncept europske i transnacionalne baštine izdvaja OEB od drugih oznaka.

Na temelju svega navedenog može se reći da postoji potencijal za tržišnu valorizaciju ovog brenda i iz perspektive ponude i iz perspektive potražnje. Odnosno riječ je zapravo o ko-brendiranju. S jedne strane Europska Unija brendira baštinu kroz OEB i stvara dodanu vrijednost za lokalitete, a s druge strane, baština, odnosno lokaliteti baštine brendiraju Europsku Uniju. Dodana vrijednost za Europsku Uniju pri tome se sastoji, kako je opisano, u osjećaju pripadnosti i pozitivnim emocijama te stvaranju humanije dimenzije u odnosu na uobičajenu percepciju političkog i ekonomskog entiteta.

7. Zaključak

Provedena analiza kulturne baštine regije Slavonije i Baranje jasno pokazuje da ova regija posjeduje značajan potencijal za kandidaturu za Oznaku europske baštine (OEB). Kroz istraživanje povijesnih, arhitektonskih i umjetničkih značajki regije, identificirano je nekoliko ključnih lokaliteta koji imaju europsku vrijednost i značaj. Posebno su istaknuti barokni gradovi-tvrđave izgrađeni u 18. stoljeću na inicijativu princa Eugena Savojskog, koji se protežu duž nekadašnje granice Habsburške Monarhije s Osmanskim Carstvom. Ovi lokaliteti predstavljaju ne samo arhitektonsko-urbanističke dragocjenosti, već i simbole europske povijesti i zajedničkih vrijednosti, čime zadovoljavaju ključne kriterije za dodjelu OEB-a. Dodjelom OEB-a ovim lokalitetima povećala bi se njihova vidljivost

na europskoj i međunarodnoj razini, što bi moglo pridonijeti razvoju kulturnog turizma, privući nove posjetitelje te ojačati gospodarski razvoj regije.

Rezultati bibliometrijske analize potvrđuju sve veći interes znanstvenih istraživača za Oznaku europske baštine. Analizirani radovi pokazuju da OEB ima značajan potencijal za povećanje turističke atraktivnosti i ekonomske koristi lokaliteta koji dobiju ovu oznaku. Znanstvene studije naglašavaju višestruke koristi OEB-a, uključujući jačanje kulturnog identiteta, poticanje razvoja kulturnog turizma te poboljšanje ekonomske atraktivnosti lokaliteta. Unatoč tome, istraživanje je pokazalo da i dalje postoje određeni izazovi vezani uz implementaciju i financiranje OEB-a, s posebnim naglaskom na potrebe za dodatnim resursima i potporom kako bi se osigurala održivost ovih lokaliteta. Financijska održivost i marketinška podrška ključni su faktori za dugoročan uspjeh OEB-a, a usklađivanje lokalnih i europskih ciljeva često zahtijeva dodatne napore kako bi se osigurao maksimalan učinak.

Jedan od ključnih izazova koji su identificirani tijekom istraživanja odnosi se na političku i kulturnu složenost promicanja transnacionalne europske baštine. Kulturna baština često je usko povezana s nacionalnim identitetom, a OEB nastoji potaknuti stvaranje zajedničkih europskih vrijednosti. Međutim, istraživanje je pokazalo da taj proces nije uvijek jednostavan, jer se mnoge nacionalne politike fokusiraju na očuvanje i promicanje nacionalnog identiteta, dok europski okvir baštine može izazvati otpor. Ovaj aspekt naglašava potrebu za dubljim promišljanjem o ulozi baštine u stvaranju transnacionalnih identiteta i dijaloga unutar Europske unije.

Unatoč tim izazovima, rezultati sugeriraju da OEB ima potencijal za daljnji razvoj i postizanje statusa priznate i cijenjene oznake na europskoj razini. Usporedba s drugim globalnim inicijativama, poput UNESCO-ove svjetske baštine, pokazuje da OEB može nadopuniti te postojeće inicijative, posebice kroz fokus na europske vrijednosti i integraciju. Suradnja između OEB-a i UNESCO-a mogla bi dodatno ojačati međunarodni status lokaliteta koji dobiju ovu oznaku, dok bi razvoj mreže OEB-a omogućio razmjenu znanja i iskustava između različitih kulturnih destinacija diljem Europe. Kao što je predviđeno, broj lokaliteta s OEB-om trebao bi značajno porasti do 2030. godine, čime će se dodatno ojačati vidljivost, prepoznatljivost i prestiž ove oznake, a samim time i stvarni učinak na turizam i ekonomski razvoj.

Studija također ukazuje na potrebu za daljnjim istraživanjima, posebno u kontekstu mjerenja ekonomskih i turističkih učinaka OEB-a na lokalitete. Početne studije ukazuju na to da OEB može značajno povećati broj posjetitelja te privući dodatna financijska sredstva i ulaganja, ali daljnje empirijsko istraživanje potrebno je kako bi se kvantificirali ti učinci i utvrdilo koliki je njihov stvarni utjecaj na regionalni razvoj. Posebna pažnja trebala bi se posvetiti istraživanju percepcije OEB-a među građanima, turistima i dionicima na nacionalnoj i europskoj razini, kako bi se razumjelo kako OEB pridonosi stvaranju osjećaja pripadnosti europskoj kulturnoj zajednici.

Istraživanje naglašava važnost interdisciplinarnog pristupa u analizi potencijala OEB-a. Povijesno-umjetnički, ekonomski i marketinški aspekti trebaju biti uzeti u obzir kako bi se osigurala sveobuhvatna valorizacija kulturne baštine. Iako su izazovi prisutni, OEB se pokazuje kao izuzetno vrijedna inicijativa za očuvanje i promociju europske baštine te za razvoj regija poput Slavonije i Baranje. Upravo kroz ovakve inicijative moguće je stvoriti održive modele upravljanja baštinom, koji će pridonijeti ne samo očuvanju prošlosti, već i stvaranju novih mogućnosti za budućnost.

Zaključno, ovo istraživanje, iako preliminarno, nudi vrijedne uvide u potencijale Slavonije i Baranje za dobivanje OEB-a. Unatoč ograničenjima u dostupnosti podataka i ranijim istraživanjima o ovoj temi, rad daje doprinos razumijevanju kako OEB može poslužiti kao alat za regionalni razvoj, očuvanje baštine i poticanje kulturnog turizma. Ovaj interdisciplinarni pristup pruža temelje za daljnja istraživanja koja će pomoći u definiranju ključnih koristi i izazova ove inicijative, s ciljem jačanja kulturne i gospodarske održivosti regije te njezinog prepoznavanja u europskom i globalnom kontekstu.

Literatura

- Aliprantis, J., Kalatha, E., Konstantakis, M., Michalakis, K., i Caridakis, G. (2018). Linked Open Data as Universal Markers for Mobile Augmented Reality Applications in Cultural Heritage. *Digital Cultural Heritage*, 10605. DOI: 10.1007/978-3-319-75826-8_7
- Andrić, S. (1999). Čudesa svetog Ivana Kapistrana, Osijek, Slavonski Brod, Matica Hrvatska, Hrvatski institut za povijest.
- Bai, N., Nourian, P., Luo, R., i Pereira Roders, A. (2022). Heri-Graphs: A Dataset Creation Framework for Multi-Modal Machine Learning on Graphs of Heritage Values and Attributes with Social Media. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 11(9). DOI: 10.3390/ijgi11090469
- Balen, J. (2009). Bakreno doba ili eneolitik. U B. Šulc i V. Kusin (Ur.), *Slavonija, Baranja i Srijem, vrela europske civilizacije* (Vol. 1), Zagreb, Galerija Klovićevi dvori. 61–69.
- Barcza, A., i Locsmandi, S. (2017). Destination: Europe 2020 transforming parks to promote cities as valuable tourist destinations. *World Leisure Journal*, 59. DOI: 10.1080/16078055.2017.1393879
- Bardone, E., i Spalvena, A. (2019). European Union food quality schemes and the transformation of traditional foods into European products in Latvia and Estonia. *Appetite*, 135. DOI: 10.1016/j.appet.2018.12.029
- Berjockina, G., i Kuruvilla, K. J. (2023). Smart tourism and cultural heritage in the Baltic states: exploring strategies and tools for sustainable development. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 15(5). DOI: 10.1108/WHATT-06-2023-0077
- Biedermann, B. (2024). Museum presentation and new trends in exhibition displays from a museological perspective using the example of selected European university museums and collections. *Muzeologia A Kulture Dedicstvo-Museology and Cultural Heritage*, 12(1). DOI: 10.46284/mkd.2024.12.1.2
- Bombini, A., Alkhansa, A., Cappelli, L., Felicetti, A., Giacomini, F., i Costantini, A. (2022). A Cloud-Native Web Application for Assisted Metadata Generation and Retrieval: THESPIAN-NER. *Applied Sciences-Basel*, 12(24). DOI: 10.3390/app122412910
- Campoi Garcia, C. (2020). *Barriga Verde* Popular Puppets Theatre: the Impossible Patrimonialization. *Madrygal-Revista de Estudios Gallegos*, 23. DOI: 10.5209/madr.73605
- Caust, J., i Vecco, M. (2017). Is UNESCO World Heritage recognition a blessing or burden? Evidence from developing Asian countries. *Journal of Cultural Heritage*, 27, 1–9. DOI: 10.1016/j.culher.2017.02.004

Čeginskas, V. L. (2019). Challenges for creating visibility of European cultural heritage: a case study of the European heritage label. *Ethnologia Fennica*, 46, 109-134. DOI: 10.23991/ef.v46i0.83386

Ceginskas, V. L. A., i Kaasik-Krogerus, S. (2020). Politics of solidarity in the context of European heritage. The cases of the European Solidarity Centre and Hambach Castle. *International Journal of Heritage Studies*, 26(10). DOI: 10.1080/13527258.2019.1663235

Ceginskas, V. L. A., Kaasik-Krogerus, S., Lahdesmaki, T., i Makinen, K. (2021). Constructing social Europe through European cultural heritage. *European Societies*, 23(4). DOI: 10.1080/14616696.2021.1913508

Clausner, C., Papadopoulos, C., Pletschacher, S., i Antonacopoulos, A. (2015). The ENP Image and Ground Truth Dataset of Historical Newspapers. *2015 13th IAPR International Conference on Document Analysis and Recognition (ICDAR)*.

Damjanović, D. (2009). Đakovačka katedrala, Zagreb, Matica hrvatska.

del Marmol, C., i Santamarina, B. (2024). 'We gave the city its image and put it on the map': Intangible Cultural Heritage and City Branding in Buenos Aires and Valencia. *Journal of Heritage Tourism*, 19(2). DOI: 10.1080/1743873X.2023.2268737

Dewar, K., Du Cros, H., i Li, W. (2012). The search for World Heritage brand awareness beyond the iconic heritage: a case study of the Historic Centre of Macao. *Journal of Heritage Tourism*, 7(4), 323-339. DOI:10.1080/1743873X.2012.722640

Didonna, A., Renna, M., i Santamaria, P. (2023). Traditional Italian Agri-Food Products: A Unique Tool with Untapped Potential. *Agriculture-Basel*, 13(7). DOI: 10.3390/agriculture13071313

Domic, D., i Boukas, N. (2017). Identifying Croatian museums' indigenous visitors in a post-war era: perceptual examinations of one's own heritage. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 15(3). DOI: 10.1080/14766825.2015.1120308

Dorozynski, M. (2023). Addressing class imbalance for training a multi-task classifier in the context of silk heritage. *Geospatial Week 2023, Vol. 10-1*. DOI: 10.5194/isprs-annals-X-1-W1-2023-175-2023

Durman, A. (2009). Kalendar u ostavi vučedolskog ljevača iz Vinkovaca. U B. Šulc i V. Kusin (Ur.), *Slavonija, Baranja i Srijem, vrela europske civilizacije* (Vol. 1), Zagreb, Galerija Klovićevi dvori. 71-76.

European Commission. (2013, March 1). *European Heritage Label: Panel Report on the Applications Received by the European Commission*. Publications Office of the European Union.

European Commission. (2022). *European heritage label: Guidelines for national coordinators and stakeholders*. Publications Office of the European Union.

European heritage sites. (2024). <https://geo.osnabrueck.de/ehl/HR/map>

Europeana Foundation. (2021). MOOCs and online learning: The contribution of Europeana to education. Preuzeto sa Europeana PRO.

Europeana Foundation. (2021). The ENP Image and Ground Truth Dataset of Historical Newspapers. Preuzeto sa Europeana PRO.

Flinzberger, L., Zinngrebe, Y., Bugalho, M. N., i Plieninger, T. (2022). EU-wide mapping of 'Protected Designations of Origin' food products (PDOs) reveals correlations with social-ecological landscape values. *Agronomy for Sustainable Development*, 42(3). DOI: 10.1007/s13593-022-00778-4

Gonzalez Vazquez, D. (2018). Dark tourism and memorial tourism: Nexus and divergences between theoretical models. *European Journal of Tourism Research*, 20.

Haničar Buljan, I., Moačanin, N., Pelc, M., Pešić, M., i Vučetić, R. (2014). *Veliki Osječki most: Povijesni dossier i suvremena interpretacija = The great Osijek bridge: historical dossier and contemporary interpretation* (A. Mutnjaković, Ur.). Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku.

Harlov-Csortan, M. (2017). From the Borderland of the Iron Curtain to European and World Cultural Heritage. *Folklore-Electronic Journal of Folklore*, (70). DOI: 10.7592/FEJF2017.70.harlov_csortan

Horeczki, R., i Gonda, T. (2023). Entrepreneurial perceptions in Baranya county regarding the awarding of the European Region of Gastronomy. *Ter es Tarsadalom*, 37(1). DOI: 10.17649/TET.37.1.3469

Horvat-Levaj, K. (2015). *Barokna arhitektura*. Zagreb, Naklada Ljevak

Horvat-Levaj, K. (Ur.). (2024). *Eugen Savojski (1663. – 1736.) i gradovi tvrđave jugoistočne granice Habsburške Monarhije*. Zagreb, Institut za povijest umjetnosti.

Horvat-Levaj, K., i Turkalj Podmanicki, M. (2019). Osijek, Palača Slavonske generalkomande u Osijeku. HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku.

Kaasik-Krogerus, S. (2020). Identity politics of the promotional videos of the European Heritage Label. *Contemporary Politics*, 26(1). DOI: 10.1080/13569775.2019.1611207

Kaasik-Krogerus, S. (2021). 'Being', 'Becoming' and 'Challenging' European: Subject Positions in the European Heritage Label. *Europe-Asia Studies*, 73(5). DOI: 10.1080/09668136.2021.1889982

- Kaiser, S. (2015). *The European heritage label: a critical review of a new EU policy*, master thesis, University of Illinois at Urbana-Champaign.
- Karač, Z. (2008). Bata-ville / Borovo. Urbani razvoj i spomenički značaj industrijskoga grada europske vrijednosti. Vukovar, Gradska knjižnica.
- Kielesinska, A. (2019). Ecological and Regional Food Market Selected Issues. U *Proceedings of the 34th International Business Information Management Association (IBIMA)*, Madrid, Spain, 10905-10914.
- Kielesinska, A. (2019). Ecological and Regional Food Market Selected Issues. *Vision 2025: Education Excellence and Management of Innovations Through Sustainable Economic Competitive Advantage*.
- Kuutma, K., i Vaivade, A. (2021). Political Imperatives in the Heritage Regime and the Emergent Collaborative Scenarios on the Ground: Case Studies from the Baltics. *Slovensky Narodopis-Slovak Ethnology*, 69(4). DOI: 10.2478/se-2021-0031
- Lahdesmaki, T. (2014). The EU's explicit and implicit heritage politics. *European Societies*, 16(3). DOI: 10.1080/14616696.2014.894547
- Lähdesmäki, T. (2014). The EU'S Explicit and Implicit Heritage Politics. *European Societies*, 16(3), 401-421. DOI: 10.1080/14616696.2014.894547
- Lähdesmäki, T. (2016). Interconceptualizing Europe and Peace: Identity Building Under the European Heritage Label. *Journal of Contemporary European Studies*, 24(3), 318-334. DOI: 10.1007/978-3-030-11464-0_3
- Lahdesmaki, T. (2017). Politics of affect in the EU heritage policy discourse: an analysis of promotional videos of sites awarded with the European Heritage Label. *International Journal of Heritage Studies*, 23(8). DOI: 10.1080/13527258.2017.1317649
- Lahdesmaki, T. (2022). The role of Christianity in the European Union's heritage and history initiatives. *Journal of European Studies*, 52(3-4). DOI: 10.1177/00472441221115571
- Lähdesmäki, T., Čeginskas, V.L.A., Kaasik-Krogerus, S., Mäkinen, K., Turunen, J. (2020) Creating and Governing Cultural Heritage in the European Union: The European Heritage Label, Routledge, London and New York.
- Makinen, K. (2019). Interconceptualizing Europe and Peace: Identity Building Under the European Heritage Label. *Dissonant Heritages and Memories in Contemporary Europe*. DOI: 10.1007/978-3-030-11464-0_3
- Makinen, K. (2022). Ethnographic approach to participation in EU policy: developing polyspatialagency. *Political Research Exchange*, 4(1). DOI: 10.1080/2474736X.2022.2134809

- Makinen, K., i Kaasik-Krogerus, S. (2024). Struggle and banality of belonging to Europe. Cultural Europeanization from the perspective of the Central and East European citizens. *Journal of Contemporary European Studies*, 32(2). DOI: 10.1080/14782804.2023.2207000
- Makinen, K., Lahdesmaki, T., Kaasik-Krogerus, S., Ceginskas, V. L. A., i Turunen, J. (2023). EU heritage diplomacy: entangled external and internal cultural relations. *International Journal of Cultural Policy*, 29(1). DOI: 10.1080/10286632.2022.2141722
- Maković, Z. (2014). Julije Knifer: Bez kompromisa (R. I. Janković, Ur.; str. 27–37). Muzej suvremene umjetnosti.
- Marcotte, P., i Bourdeau, L. (2012). Is the World Heritage label used as a promotional argument for sustainable tourism? *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 2(1). DOI: 10.1108/20441261211223289
- Masic, B. (2019). The Secret Life of Heritage - 70 Years of Systematic Conservation and Restoration Activities in Croatia. *Portal-Godisnjak Hrvatskog Restauratorskog Zavoda*, (10).
- Merce, I., Milin, A., Pet, E., Sirbu, C., i Ciolac, R. (2016). The Certification of Ecotourism Guesthouses in Romania. *Ecology, Economics, Education and Legislation Conference Proceedings, SGEM 2016, Vol II*.
- Meštrić, V., i Šipoš Živić, T. (Ur.). (2015). Dizajneri sa zlatnog brda—Od Mons Aureusa do Bauhauusa. Zagreb, Muzej suvremene umjetnosti.
- Ministarstvo kulture i medija RH. (2024). Registar kulturnih dobara. <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>
- Muzej Beliše—Tvornički krug. (n.d.). https://artdivision.eu/webar/muzejbelisce/tvornicki_krug/
- Najcer Sabljak, J. (2009). Likovna ostavština velikaških obitelji. U *Slavonija, Baranja i Srijem: Vrela europske civilizacije* (Vol. 2, str. 464–469). Zagreb, Galerija Klovićevi dvori.
- Niklasson, E. (2017). The Janus-face of European heritage: Revisiting the rhetoric of Europe-making in EU cultural policies. *Journal of Social Archaeology*, 17(2), 138-162. DOI: 10.1177/1469605317712122
- Odluka br. 1194/2011/EU. (2011). Europski parlament i Vijeće EU. Odluka br. 1194/2011/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 16. studenoga 2011. o uspostavljanju djelovanja Europske unije za oznaku europske baštine. (2011). Europska Unija.
- Panzer, E., de Graaff, T., i de Groot, H. L. (2021). European cultural heritage and tourism flows: The magnetic role of superstar World Heritage Sites. *Papers in Regional Science*, 100(1), 101-123. DOI: 10.1111/pirs.12562

- Pelc, M. (2009). Krhotine renesanse u Slavoniji. U B. Šulc i V. Kusin (Ur.), *Slavonija, Baranja i Srijem, vrela europske civilizacije* (Vol. 1), Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 313–317.
- Psomadaki, I., Dimoulas, A., Kalliris, C. M., i Paschalidis, G. (2018). Technologies of Non-Linear Storytelling for the Management of Cultural Heritage in the Digital City: The Case of Thessaloniki. *Digital Cultural Heritage*, 10605. DOI: 10.1007/978-3-319-75826-8_27
- Puhmajer, P. (2024). Stambena arhitektura u gradovima tvrđavama. U Horvat-Levaj, K. (Ur.) *Eugen Savojski (1663. – 1736.) i gradovi tvrđave jugoistočne granice Habsburške Monarhije* Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, 95–116.
- Quarta, A. (2023). The European Approach to Culture: the European Heritage Label. U *Forever Young - Celebrating 50 Years of the World Heritage Convention*, Vol. 6, str. 509-539.
- Reinius, S. W., i Fredman, P. (2007). Protected areas as attractions. *Annals of Tourism Research*, 34(4). DOI: 10.1016/j.annals.2007.03.011
- Richards, G. (2018). Cultural Tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12-21. DOI: 10.1016/j.jhtm.2018.03.005
- Ruso Brečić, A. (2022). Slavko Kopač. *Slavko Kopač*. <https://www.slavkokopac.com/>
- Sassatelli, M. (2009). *Becoming Europeans: Cultural identity and cultural policies*. Palgrave Macmillan.
- Šćitaroci, M., i Šćitaroci, B. (1998). *Dvorci i perivoji u Slavoniji. Od Zagreba do Iloka*.
- Severo, M. (2015). Social Media as New Arenas for Intangible Cultural Heritage. *Proceedings of the 2nd European Conference on Social Media (ECSM 2015)*.
- Sigala, M. (2019). Developing and branding a wine destination through UNESCO World Heritage listing: the case of the Mount Lofty Ranges Agrarian Landscape. U *Wine Tourism Destination Management and Marketing: Theory and Cases* (str. 113-134).
- Šimundić, B., Škokić, V., i Čaušević, S. (2022). Cultural Heritage Tourism in EU Policy Discourse: A Case Study of Croatia. U *Tourism Planning and Development in Eastern Europe*, 100-116.
- Smith, L. (2006). *Uses of heritage*. Routledge.
- Staffolani, G., Bentivoglio, D., i Finco, A. (2022). Consumers' Purchasing Determinants Towards Mountain Food Products. *Sustainability*, 14(14). DOI: 10.3390/su14148282
- Supićić, I., i Bratulić, J., Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (Eds.). (1997). *Hrvatska i Europa: Kultura, znanost i umjetnost* (Vol. 2). AGM.

- Szakál, Z. (2018). Tokaj wine region as a world heritage site complex development opportunities. *Marketing-from Information to Decision Journal*, 1(1), 41-48. DOI: 10.2478/midj-2018-0004
- Taghouti, I., Cristobal, R., Brenko, A., Stara, K., Markos, N., Chapelet, B., Hamrouni, L., Bursic, D., i Bonet, J.-A. (2022). The Market Evolution of Medicinal and Aromatic Plants: A Global Supply Chain Analysis and an Application of the Delphi Method in the Mediterranean Area. *Forests*, 13(5). DOI: 10.3390/f13050808
- Thatcher, M. (2019). Direct and market governance paths for the creation of an EU political identity: cultural heritage policy. *Comparative European Politics*, 17(4). DOI: 10.1057/s41295-019-00179-0
- Thatcher, M. (2022). Direct and market governance paths for the creation of an EU political identity: cultural heritage policy. U *Constructing the EU's Political Identity* (str. 127-144). Preuzeto s https://iris.luiss.it/bitstream/11385/189544/7/Thatcher_DirectAndMarketGovernancePaths_2019.pdf
- Thuriot, F. (2019). Effects of the world heritage label in Champagne region. U *Wine Tourism Destination Management and Marketing: Theory and Cases*, 135-138.
- Travassos Hernandez, P. (2016). European Heritage Label: Possibilities for the Holy Week in Sevilla. *GE-Conservacion*, (9).
- Truyen, F. (2016). MOOCs and Online Learning: The Contribution of Europeana to Education. *INTED2016: 10th International Technology, Education and Development Conference*.
- Turunen, J. (2023). Mapping the Idea of Europe - Cultural Production of Border Imaginaries through Heritage. *Journal of Borderlands Studies*, 38(3). DOI: 10.1080/08865655.2021.1918569
- Van der Zee, E., Camatti, N., Bertocchi, D., i Shomali, A. K. W. (2024). UNESCO World Heritage Site label and sustainable tourism in Europe: A user-generated content analysis. *Regional Studies*. DOI: 10.1080/00343404.2024.2333787
- Vegheš, C. (2019). European Heritage Consumers and Their Involvement: A Cultural Marketing Perspective. *Knowledge Based Sustainable Development*, 379. DOI: 10.31410/ ERAZ.2019.379
- Venieri, I. (2012). *Odysseus*. Ministarstvo kulture i sporta Grčke. http://odysseus.culture.gr/h/3/eh351.jsp?obj_id=2384
- Vukmanić, I. (2014). Granice Rimskoga Carstva – spomenik svjetske baštine | Dunavski limes u Hrvatskoj. <https://limescroatia.eu/granice-rimskoga-carstva-spomenik-svjetske-bastine/>

- Web of Science. (2024). Citation report. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/citation-report/bae1780d-1e2f-4f95-9fb9-836fc4ca92fc-fcc71723>
- Yalmambirra, i Spennemann, D. H. (2006). Gawaimbanna-gu Wiradjuri Nhurranbaang (Welcome to Wiradjuri Country). *Australasian Journal of Regional Studies*, 12(3).
- Zec, D. (2020). Život i djelo kipara Oscara Nemoni.

European Heritage Label as a valuation of cultural potential of Slavonia and Baranja - Preliminary Meta-analysis Approach

Margareta TURKALJ PODMANICKI

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts and Culture, Centre for Cultural Heritage, Ulica kralja Petra Svačića 1f, Osijek, Croatia

margareta.turkalj@aukos.hr

Marija HAM

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics and Business in Osijek, Trg Ljudevita Gaja 7, Osijek, Croatia

marija.ham@efos.hr

Antun BILOŠ

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics and Business in Osijek, Trg Ljudevita Gaja 7, Osijek, Croatia

antun.bilos@efos.hr

Abstract

This paper presents a comprehensive interdisciplinary approach to the study of the cultural significance and economic impact of the award of the European Heritage Label (EHL) for the region of Slavonia and Baranja. Using a bibliographical analysis of previous research, this study explores the existing knowledge to contextualise the potential impact of the EHL award. In addition, the art historical perspective is highlighted to examine the unique cultural heritage of the region and its relevance to the EHL criteria. The paper also looks at the economic and marketing perspectives of achieving the European Heritage Label. From an economic perspective, the European Heritage Label can boost tourism by attracting visitors interested in exploring Europe's rich cultural heritage, thus boosting the local economy and indirectly contributing to the demographic revitalization of the region. In addition, the value of the labelled site or heritage asset is enhanced, which can lead to increased funding opportunities and investment attractiveness for the site and the region as a whole. From a marketing perspective, the label serves as an endorsement and signals the historical and cultural significance of the designated site to both visitors and all other stakeholders. It can also provide a competitive advantage in the tourism market and increase the visibility of the site and the region in the national and international market, thus rationalising marketing efforts and costs. Finally, the label helps to raise European citizens' awareness of the transnational European dimension of cultural heritage and has a positive impact on their sense of belonging to this cultural area and on their relationship with Europe and the European Union. The research findings speak to the value of the

EHL, as they point to increased interdisciplinary scholarly interest and credibility, and play an important role from an art historical, economic and marketing perspective. Based on a preliminary meta-analysis, this paper highlights the multiple benefits and challenges of using the EHL to enhance the rich cultural potential of Slavonia and Baranja.

Keywords: European heritage label, cultural significance, economic impact, regional cultural heritage, Slavonia and Baranja.

Key message of the paper: By examining the cultural potential of Slavonia and Baranja within European initiatives like the European Heritage Label (EHL), the authors explore how such awards amplify cultural assets' value, raise awareness of European heritage, drive tourism, and boost the local economy, indirectly contributing to the region's demographic revitalization.